

**MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI
DEPARTAMENT BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO**

SPRAWOZDANIE
z realizacji w 2007 roku
Rządowego Programu Zapobiegania
Niedostosowaniu Społecznemu
i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży

Warszawa, sierpień 2008 roku

OPRACOWANO:

w Wydziale do Spraw Profilaktyki i Współpracy ze Społeczeństwem

Departamentu Bezpieczeństwa Publicznego

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH i ADMINISTRACJI

KONTAKT: Elżbieta Rusiniak tel. (022) 60-162-89; elzbieta.rusiniak@mswia.gov.pl,

Marta Pilarska tel. (022) 60-139-14; marta.pilarska@mswia.gov.pl,

Anna Wojno tel. (022) 60-149-42; anna.wojno@mswia.gov.pl.

SPIS TREŚCI:

WSTĘP.....	4
ROZDZIAŁ I. REALIZACJA CELÓW PROGRAMU.....	8
ROZDZIAŁ II. FINANSOWANIE.....	10
ROZDZIAŁ III. OCENA WSPÓŁPRACY ZE SŁUŻBAMI I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.....	13
ROZDZIAŁ IV. UWAGI I POSTULATY REALIZATORÓW PROGRAMU..	15
ROZDZIAŁ V. PODSUMOWANIE.....	19
ROZDZIAŁ VI. PRZYKŁADY DZIAŁAŃ W RAMACH STRATEGII	
R.VI.1. Strategie informacyjne.....	23
R.VI.2. Strategie edukacyjne.....	27
R.VI.3. Strategie działań alternatywnych.....	36
R.VI.4. Strategie powstrzymujące.....	41
R.VI.5. Strategie zmniejszania szkód.....	50
R.VI.6. Strategie interwencyjne i resocjalizacyjne.....	54
ROZDZIAŁ VII. REALIZACJA PROGRAMÓW MODUŁOWYCH:	
R.VII.1. Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytutką.....	56
R.VII.2. Projekt systemu pomocy metodycznej dla osób pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym, demoralizacją i przestępczością z uwzględnieniem sytuacji kryzysowej w rodzinie.....	60
R.VII.3. Probacja alternatywna dla pobytu młodzieży w placówkach resocjalizacyjnych i zakładach poprawczych.....	66
ROZDZIAŁ VIII. REKOMENDACJE.....	71

WSTĘP:

Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży został opracowany przez Międzyresortowy Zespół powołany Zarządzeniem Nr 37 Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 marca 2002 roku (M.P. Nr 12, poz. 216). Rada Ministrów przyjęła go w dniu 13 stycznia 2004 roku. Zarządzeniem Nr 54 Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 maja 2008r. w sprawie zniesienia Zespołu do Spraw Opracowania Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży (M.P. Nr 40, poz. 353) w/w Zarządzenie Nr 37 zostało uchylone z dniem 11.06.2008r.

Program ma na celu przede wszystkim **zahamowanie dynamiki wzrostu niedostosowania społecznego oraz przystępczości dzieci i młodzieży** oraz **eliminowanie i łagodzenie drastycznych przejawów niedostosowania społecznego** w szczególności zagrażających życiu i zdrowiu dzieci i młodzieży oraz pozostawiających trwale, niekorzystne dla ich przyszłości skutki.

Corocznie, zgodnie z postanowieniami Uchwały Nr 49 z dnia 19 marca 2002 roku - Regulaminu pracy Rady Ministrów (M.P. Nr 13, poz. 221 z późn. zm.), Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawia Radzie Ministrów sprawozdanie z realizacji *Programu*.

Podobnie jak w poprzednich latach niniejsze opracowanie przygotowane zostało w oparciu o przekazane do MSWiA sprawozdania wojewodów, jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych oraz państwowych jednostek organizacyjnych. Przedmiotowe sprawozdania przygotowane zostały w oparciu o przygotowany w 2008 roku w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji kwestionariusz ewaluacyjny oraz listę działań priorytetowych do realizacji w ramach *Programu*. Przedmiotowa lista opracowana na podstawie sporządzonych w MSWiA sprawozdań z realizacji Programu w latach 2004, 2005 oraz 2006 i pokazuje działania na jakie podmioty powinny położyć szczególny nacisk wdrażając Program w kolejnych latach.

Sprawozdanie niniejsze stanowi opis i podsumowanie działań podjętych w czwartym już roku działania *Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży*.

W ciągu czterech lat funkcjonowania *Programu* wzrastała i zmieniała się skala przestępczości dzieci i młodzieży - podstawowego i najgroźniejszego przejawu demoralizacji.

Statystyki Komendy Głównej Policji informują, że w 2007r. na terenie kraju stwierdzono 1.152.993 przestępstw, czyli o 13.4925 mniej niż w 2006r. Ustalono 540.604 podejrzanych (mniej o 47.355 osób w porównaniu do 2006r.), wśród nich było 54.747 nieletnich (wzrost o 965 osób w stosunku do 2006r.), którzy popełnili 72.476 czynów karalnych (wzrost o 5.030 czynów w porównaniu do 2006r.).

Wskaźnik udziału czynów popełnionych przez nieletnich w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych wyniósł 6,3%. Nieletni stanowili 10,1% ustalonych osób podejrzanych.

Podobnie jak w latach ubiegłych – głównym miejscem działalności przestępczej nieletnich było środowisko miejskie, gdzie odnotowano 60.292 (66.140 w 2006r.) czyny karalne. Stanowiły one 83,2% (85,3% w 2006r.) wszystkich czynów popełnionych przez osoby nieletnie na terenie kraju.

Wśród ogólnej liczby 54.747 nieletnich sprawców czynów karalnych do 16 roku życia 11,6% stanowiły dziewczęta, tj. 6356 (w 2006r. – w grupie 53.782 nieletnich do 16 lat dziewczęta stanowiły 10,7%).

Przestępczość nieletnich w minionym roku w podstawowych kategoriach przestępstw kształtowała się następująco:

- przestępstwa drogowe – 1.192 czyny karalne (1.226 w 2006r.), **1.129 nieletnich sprawców (1.197 w 2006r.);**
- przestępstwa kryminalne – 67.401 czynów karalnych (72.866 w 2006r.), 51.739 nieletnich sprawców (50.664 w 2006r.), w tym:
 - udział w bójce lub pobiciu – 2.958 czynów karalnych (2.694 w 2006r.), 6.768 nieletnich sprawców (6.074 w 2006r.);
 - uszczerbek na zdrowiu – 3.534 czyny karalne (3.429 w 2006r.), 2.912 nieletnich sprawców (2.792 w 2006r.);
 - rozboje, kradzieże rozbójnicze i wymuszenia – 7.511 czynów karalnych (8.154 czynów 2006r.), **5.129 nieletnich sprawców (5.312 w 2006r.);**
 - kradzież rzeczy – 10.540 czynów karalnych (11.650 czynów w 2006r.), **10.504 nieletnich sprawców (10.633 w 2006r.);**

- kradzież z włamaniem – 9.185 czynów karalnych (9.419 w 2006r.), 7301 nieletnich sprawców (7.133 w 2006r.),
- przestępstwa narkotykowe – 9.310 czynów (13.417 w 2006r.), **2.945 nieletnich sprawców (3.768 w 2006r.)**.

Liczba czynów karalnych i nieletnich sprawców w poszczególnych województwach w 2007r. przedstawiała się następująco:

- dolnośląskie – 10.390 czynów (10.947 w 2006r.), 5.886 sprawców (6.042 w 2006r.),
- kujawsko - pomorskie - 3.254 czyny (3.148 w 2006r.), 2.840 sprawców (2.784 w 2006r.),
- lubelskie – 2.181 czyny (2.405 w 2006r.), 2.541 sprawców (2.567 w 2006r.),
- lubuskie – 2.365 czynów (1.434 w 2006r.), 1.943 sprawców (1.546 w 2006r.),
- łódzkie – 4.111 czynów (4.138 w 2006r.), 3.449 sprawców (3.361 w 2006r.),
- małopolskie – 5.238 czynów (6.046 w 2006r.), 3.404 sprawców (3.229 w 2006r.),
- mazowieckie – 3.503 czyny (3.616 w 2006r.), 2.732 sprawców (2.876 w 2006r.),
- opolskie – 1.682 czyny (1.314 w 2006r.), 1.501 sprawców (1.401 w 2006r.),
- podkarpackie - 1.513 czynów (1.335 w 2006r.), 1.817 sprawców (1.611 w 2006r.),
- podlaskie - 1.242 czyny (1.314 w 2006r.), 1.447 sprawców (1.496 w 2006r.),
- pomorskie – 4.607 czynów (5.903 w 2006r.), 3.251 sprawców (3.424 w 2006r.),
- śląskie – 9.531 czyny (9.695 w 2006r.), 7.277 sprawców (6.927 w 2006r.),
- świętokrzyskie – 1.931 czyny (1.605 w 2006r.), 1.352 sprawców (1.222 w 2006r.),
- warmińsko -mazurskie – 2.725 czynów (2.863 w 2006r.), 2.570 sprawców (2.944 w 2006r.),
- wielkopolskie – 8.985 czynów (9.717 w 2006r.), 4.893 sprawców (4.728 w 2006r.),
- zachodnio-pomorskie - 4.516 czynów (5.177 w 2006r.), 3.562 sprawców (3.195 w 2006r.),
- KSP – 4.702 czyny (6.858 w 2006r.), 4.282 sprawców (4.429 w 2006r.).

Z danych statystycznych Komendy Głównej Policji wynika, że w 2007 roku na terenie wszystkich placówek oświatowych i wychowawczych stwierdzono ogółem 22.225 przestępstw (24.809 w 2006r.), w tym na terenie:

- szkół podstawowych i gimnazjów **17.471 przestępstw (19.067 w 2006r.)**,
- szkół średnich i zawodowych **3.364 przestępstwa (3.879 w 2006r.)**,
- internatów i burs szkolnych **1.390 przestępstw (1.863 w 2006r.)**.

Na terenie wszystkich wymienionych placówek między innymi stwierdzono:

- 1.103 bójek i pobić (1.096 w 2006r.);
- 1.714 przypadków spowodowania uszczerbku na zdrowiu (1.668 w 2006r.);
- 3.418 rozbojów, kradzieży i wymuszeń rozbójniczych (4.086 w 2006r.);
- 33 zgwałcenia (36 w 2006r.).

Niewielka tendencja wzrostowa w porównaniu do 2006 r. nastąpiła natomiast wśród małoletnich osób, które nie ukończyły 13 roku życia. Ogółem 3.571 (3.210 w 2006 r.) osób do 13 roku życia, popełniło 2.319 (2.117 w 2006 r.) czynów zabronionych w rozumieniu art. 1 § 2 pkt. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Niektóre kategorie czynów zabronionych popełnionych przez osoby poniżej 13 lat to:

- kradzież rzeczy – 498 czynów (455 w 2006 r.),
 - kradzież z włamaniem – 358 czynów (319 w 2006 r.),
 - udział w bójce lub pobiciu – 214 czynów (163 w 2006 r.),
 - spowodowanie uszczerbku na zdrowiu – 208 czynów (199 w 2006 r.),
 - rozbój, wymuszenie i kradzież rozbójnicza – 183 czyny (177 w 2006 r.),
 - przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – 30 czynów (37 w 2006 r.).
- Ogółem osoby do 13 roku życia popełniły 2.241 czynów zabronionych o charakterze kryminalnym, 21 czynów zabronionych gospodarczym, a 16 drogowym.

ROZDZIAŁ I.

REALIZACJA CELÓW PROGRAMU

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację *Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży* w zakresie administracji publicznej są:

- na poziomie centralnym - Ministerstwo Edukacji Narodowej,
 - Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
 - Ministerstwo Zdrowia,
 - Ministerstwo Sprawiedliwości,
 - resort spraw wewnętrznych i administracji,
- na poziomie wojewódzkim - wojewodowie – w zakresie zadań rządowych,
 - marszałkowie województw – w zakresie zadań samorządowych,
- na poziomie powiatu - starostowie,
- na poziomie gminy - wójtowie (burmistrzowie i prezydenci miast).

Zadanie Powszechna Edukacja Społeczna jest działaniem uprzedzającym, w ramach którego wyróżnia się następujące strategie:

1. strategie informacyjne,
2. strategie edukacyjne,
3. strategie działań alternatywnych,
4. strategie powstrzymujące,
5. strategie zmniejszania szkód,
6. strategie interwencyjne i resocjalizacyjne.

Cele *Programu* realizowane są także poprzez wdrażanie programów modułowych, które stanowią jego integralną część i obejmują:

1. procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przystępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytutką,
2. projekt systemu pomocy metodycznej dla osób pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym, demoralizacją i przystępczością z uwzględnieniem sytuacji kryzysowej w rodzinie,
3. probację alternatywną dla pobytu młodzieży w placówkach resocjalizacyjnych i zakładach poprawczych.

W dalszej części sprawozdania w rozdziale VI i VII zawarte zostały przykłady działań podejmowanych w ramach zamieszczonych powyżej strategii oraz programów modułowych. Prezentacja ta ma na celu nie tylko pokazanie jak realizowany jest Program, ale także zaprezentowanie sposobów rozwiązywania pojawiających się problemów oraz rozpropagowanie ciekawych inicjatyw i przedsięwzięć podejmowanych przez podmioty, które realizują *Program*.

ROZDZIAŁ II

FINANSOWANIE

Na realizację zadań wynikających z *Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznego i Przeszłości wśród Dzieci i Młodzieży* w roku 2007 Minister Edukacji Narodowej przeznaczył:

- 1) na realizację krajowego wypoczynku dzieci i młodzieży – kwotę 1.465.975 zł.,
- 2) na dofinansowanie obozów językowych – kwotę 1.897.081 zł.,
- 3) na realizację zadania publicznego dotyczącego promowania zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania umiejętności życiowych – kwotę 293.000 zł.,
- 4) na realizację zadania publicznego dotyczącego zapobiegania agresji i przemocy poprzez propagowanie pozytywnych wzorców w społeczeństwie oraz aktywizowanie dzieci i młodzieży w działania na rzecz społeczeństwa – kwotę 600.000 zł.,
- 5) na realizację zadania publicznego dotyczącego wsparcia działalności młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii – kwotę 12.117.318 zł.

W budżecie Ministra Pracy i Polityki Społecznej na realizację zadań wynikających z Programu znajdowała się kwota 2.081.000 zł. Zostały one rozdysponowane na działania przewidziane *Programem* w ramach realizacji resortowego Programu Wspierania Jednostek Samorządu Terytorialnego w Budowaniu Lokalnego Systemu Opieki nad Dzieckiem i Rodziną. Przedmiotem resortowego programu było dofinansowanie samorządów gminnych i powiatowych w tworzeniu zintegrowanego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. Na w/w działania w budżecie Ministra Pracy i Polityki Społecznej zagwarantowano kwotę 5.615.000 zł. W związku z tym, że przedmiotowe zadania jednostki samorządu terytorialnego realizują w ramach tworzenia spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, środki finansowe przyznawane zostały w oparciu o wspólny otwarty konkurs. Łączna kwota do podziału pomiędzy aplikujące instytucje wynosiła 7.696.000 zł.

W budżecie Ministerstwa Sprawiedliwości zapewnione zostały środki na sukcesywną realizację zadań zapisanych w *Programie*, a dodatkowo zostały zagwarantowane znaczące środki finansowe pochodzące z funduszy strukturalnych

UE przeznaczone na realizację Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki”, w tym na projekty wspierające integrację zawodową i społeczną osób opuszczających zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich.

W roku 2007 Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji zlecił do realizacji jednostkom niezaliczanym do sektora finansów publicznych dwa zadania publiczne z zakresu bezpieczeństwa i przeciwdziałania patologiom społecznym pn.: „Przeciwdziałanie agresji oraz przemocy wśród dzieci i młodzieży, zwłaszcza w środowisku rówieśniczym” na łączną kwotę 59.999 zł. oraz pn.: „Przeciwdziałanie przemocy domowej wobec kobiet, zwłaszcza zamieszkujących obszary wiejskie” na kwotę 40.000 zł.

Podobnie jak w ubiegłych latach większość podmiotów realizowało zadania zapisane w *Programie Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznego i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży* w roku 2007 korzystając ze środków własnych. Mając na uwadze pomoc dzieciom i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym jednostki samorządu terytorialnego zlecały organizacjom pozarządowym zadania z tego zakresu. Środki finansowe były przeznaczane także na tworzenie świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, ognisk wychowawczych. Jak wykazują badania Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej nakłady na tego rodzaju działania są w dalszym ciągu zbyt małe.

Jak wynika ze sprawozdań przekazanych przez realizatorów *Programu* środki finansowe pochodziły także z rezerw celowych, dotacji z budżetu państwa, darowizn, a także z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Niejednokrotnie wskazywano na otrzymywaną pomoc rzeczową m.in. w postaci np. materiałów biurowych, przekazywania symbolicznych drobiazgów jako nagród itp.

Od 2007 roku MSWiA koordynuje wdrażanie w Polsce Programu szczegółowego Unii Europejskiej na lata 2007 – 2013 „Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrona ofiar i grup ryzyka – Daphne III”. Program ten został przyjęty decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej w dniu 20 czerwca 2007 roku. Jest częścią programu ogólnego „Prawa podstawowe i sprawiedliwość”. Budżet programu DAPHNE III na lata 2007-2013 to 116,85 mln. euro.

Rolą MSWiA jako koordynatora krajowego jest m.in. jak najszersze rozpropagowanie wiedzy wśród uprawnionych podmiotów polskich na temat

możliwości ubiegania się o wsparcie ze środków programu, a także czynne uczestniczenie w pracach Komitetu Daphne III.

W związku z nałożonym zadaniem, w MSWiA podjęto następujące działania:

- 1) MSWiA czynnie uczestniczyło w negocjacjach nad kształtem programu Daphne III;
- 2) wyznaczono eksperta krajowego, członka Komitetu Daphne III;
- 3) wyznaczono ekspertów współpracujących, których zadaniem jest rozpropagowywanie informacji nt. możliwości pozyskania dotacji w ramach programu Daphne III oraz opiniowanie stanowisk prezentowanych na posiedzeniach Komitetu Daphne III;
- 4) uruchomiono serwis informacyjny na stronie internetowej MSWiA nt. Programu Daphne III (www.mswia.gov.pl);
- 5) uruchomiono specjalny adres mailowy daphne@mswia.gov.pl, na który można wysyłać pytania nt.: programu Daphne III;
- 6) informację o programie Daphne III zamieszczono również w publikacji książkowej „Działania resortu spraw wewnętrznych i administracji oraz innych podmiotów współpracujących na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym” wydanej przez MSWiA i KGP w nakładzie: 2000 egz. Publikacja została szeroko rozdysybuowana, zarówno podczas przedsięwzięć MSWiA i KGP (seminaria, szkolenia, konferencje);
- 7) zorganizowano międzynarodowe seminarium: Razem przeciwko przemocy – walka z przemocą wobec dzieci, młodzieży i kobiet z polskiej i europejskiej perspektywy” (10-11 września 2007 Warszawa). W trakcie seminarium zaprezentowano między innymi Krajowy Program Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, przedstawiono zjawisko handlu kobietami i dziećmi w Polsce, a także wskazano zadania realizowane przez organizacje pozarządowe w tym obszarze.;
- 8) założenia programu były prezentowane podczas wielu konferencji i spotkań zarówno z przedstawicielami organizacji pozarządowych, władz szczebla lokalnego, jak i jednostek Policji.

ROZDZIAŁ III

OCENA WSPÓŁPRACY ZE SŁUŻBAMI I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Realizacja *Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznego i Przemocy wśród Dzieci i Młodzieży* odbywała się przy współpracy przede wszystkim z Policją, Strażą Miejską, Zespołami Kuratorskiej Służby Sądowej, Prokuraturami, Sądami Rodzinnymi i Nieletnich, Komendami Państwowej Straży Pożarnej, Inspektoratami Transportu Ruchu Drogowego, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, ośrodkami interwencji kryzysowej, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, pedagogami szkolnymi, odpowiednimi ministerstwami, organizacjami pozarządowymi.

W zdecydowanej części nadesłanych sprawozdań z realizacji *Programu* podkreślono bardzo dobrą współpracę wszystkich podmiotów podejmujących w jego zakresie działania.

Do najczęściej występujących form współpracy ze służbami zaliczono:

- spotkania zespołów interdyscyplinarnych,
- wspólne interwencje,
- prowadzenie poradnictwa oraz wsparcia terapeutycznego,
- szkolenia, narady, konferencje,
- gromadzenie danych i analiza nadsyłanych informacji, formułowanie wniosków i zaleceń,
- wspólne prowadzenie kampanii informacyjnych i społecznych.

W ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi podejmowane działania skupiały się przede wszystkim na:

- kierowaniu dzieci i młodzieży do świetlic socjoterapeutycznych, które są w znacznej części prowadzone przez organizacje pozarządowe;
- udzielaniu wsparcia merytorycznego organizacjom pozarządowym działającym na rzecz dzieci i młodzieży;
- podejmowaniu wspólnych działań na rzecz rodzin i dzieci będących w kryzysie (poradnictwo terapeutyczne);
- podejmowanie współpracy przy realizacji zadań publicznych;
- organizowanie turnusów korekcyjno-rehabilitacyjnych oraz różnego rodzaju imprez integracyjnych.

Jako słabe punkty współpracy ze służbami podmioty realizujące Program wskazywały najczęściej: zbyt mały przepływ informacji pomiędzy instytucjami resortowymi zobowiązanymi do realizacji *Programu*, częste zamiany kadrowe wśród osób odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań, zbyt małą liczbę osób pracujących w PCPR i OPS, nieterminowe przekazywanie informacji, podejmowanie niejednorodnych działań służb pracujących z tym samym środowiskiem.

Natomiast we współpracy z organizacjami pozarządowymi wskazywano na następujące słabe strony współpracy: niedostatecznie rozwinięty wolontariat, zbyt małe zasoby kadrowe organizacji, brak lub niedostateczną bazę lokalową do rozwijania działalności organizacji, małą ilość organizacji pozarządowych bądź ich brak, nieterminowe przedkładanie sprawozdań merytorycznych i finansowych, niezajomość przepisów prawa przez osoby pracujące dla organizacji.

Podmioty realizujące działania w ramach *Programu* same wskazywały metody usprawnienia współpracy ze służbami. W tym zakresie zwrócono uwagę przede wszystkim na konieczność:

- wspólnego tworzenia koalicji na rzecz dzieci i młodzieży dotkniętej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym;
- stworzenie lokalnego systemu międzyinstytucjonalnej wymiany informacji, dot. miejsc i programów skierowanych do dzieci i młodzieży;
- powołanie w terenie stałego zespołu odpowiedzialnego za realizację zadań *Programu*;
- wspólne działania w zakresie opracowywania lokalnych programów na rzecz zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród dzieci i młodzieży,

Wśród propozycji dot. możliwości rozszerzenia współpracy z organizacjami najczęściej wskazywano:

- aktywizację społeczności lokalnej poprzez tworzenie lokalnych koalicji,
- podjęcie współpracy w zakresie prowadzenia specjalistycznych zajęć o tematyce profilaktycznej dla wychowanków placówek dziennych,
- modyfikację i udrożnienie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną,
- zwiększenie wsparcia dla organizacji pozarządowych.

ROZDZIAŁ IV

UWAGI I POSTULATY WYKONAWCÓW PROGRAMU

Najczęściej zgłaszaną uwagą przez podmioty realizujące zadania zapisane w *Programie Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznego i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży* był brak środków finansowych niezbędnych do realizacji zadań.

Ponadto jako utrudnienia w realizacji *Programu* zgłaszano także:

- zbyt długi okres czasu potrzebny sądowi do uregulowania sytuacji prawnej dziecka,
- duża dostępność dla młodzieży do alkoholu i papierosów,
- zbyt mała liczba świetlic środowiskowych oraz mieszkań chronionych,
- brak odpowiednio przygotowanej merytorycznie kadry,
- słaba motywacja dzieci i młodzieży w proponowanych formach pomocy,
- brak gotowości środowiska szkolnego i rodziców na przyjmowanie nowych rozwiązań związanych z zapobieganiem niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży,
- brak spójności aktów prawnych (ustawy o pomocy społecznej, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, kodeksu rodzinnego i opiekuńczego),
- zbyt mała aktywność społeczności lokalnej,
- utrudnienia w realizacji postanowień sądowych z powodu braku miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Zaangażowane w realizację *Programu*, przede wszystkim szkoły i placówki oświatowe, przekazały propozycje dotyczące wprowadzenia zmian do *Programu*, poprzez m.in. wskazanie obszarów, w których należy podjąć dodatkowe działania.

Podkreślono przede wszystkim konieczność:

- rozszerzenia obecnie istniejącej współpracy oraz zorganizowanie szkoleń dla realizatorów *Programu*,
- przygotowywania na początku każdego roku dla realizatorów *Programu* wytycznych dot. sposobu prowadzenia jego sprawozdawczości i ewaluacji,
- rozszerzenia programu modułowego dotyczącego procedur postępowania nauczycieli i metod współpracy szkół z Policją

o specjalistów nie będących w strukturach systemu oświaty (wychowawcy placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym placówek wsparcia dziennego i pracowników socjalnych),

- rozszerzenia systemu pomocy metodycznej dla osób pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym,
- wprowadzenia instytucji pedagoga ulicznego,
- rozszerzenia sfery finansowania zadań wynikających z *Programu*,
- zaproszenie organizacji pozarządowych do rozszerzenia form pracy z dzieckiem i rodziną zagrożonym niedostosowaniem społecznym,
- rozszerzenie *Programu* na oddziaływania wychowawczo-korekcyjne poprzez tworzenie nowych klubów i świetlic,
- pełniejsze wykorzystywanie przez sędziów rodzinnych istniejących już przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich m.in. poprzez wydawanie postanowień zobowiązujących nieletnich i ich rodziców do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez placówki wsparcia dziennego,
- wspieranie i inspirowanie szkół oraz placówek do pełniejszego zagospodarowywania czasu wolnego uczniów i wychowanków poprzez tworzenie kół zainteresowań, świetlic szkolnych, zajęć sportowych itp.,
- aktywizowanie społeczności lokalnych.

Podmioty zaangażowane w realizację *Programu* zaproponowały także wprowadzenie nowych zadań do *Programu*:

- zadania przeciwdziałające problemowi niedostosowania społecznego u najmłodszych dzieci, już w wieku przedszkolnym,
- utworzenie sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży zagrożonych demoralizacją,
- opracowanie systemu wsparcia edukacyjnego i psychoterapeutycznego dla dzieci i rodzin w sytuacji wyjazdu rodzica do pracy za granicą.

W związku z istniejącymi trudnościami w realizacji zadań wynikających z *Programu* wskazano konieczność i przekazano propozycje zmian stanu prawnego w obszarach objętych *Programem*:

- w prawie rodzinno-opiekuńczym podkreślono zasadność wprowadzenia obligatoryjnych kontraktów socjalnych dla rodziców biologicznych

pragnących powrotu dzieci do domu. Kontrakt socjalny stanowi bardzo dobre narzędzie za pomocą którego można kontrolować, wspierać i inicjować starania rodziców biologicznych. Można także określić, czy są oni gotowi do widzeń z dziećmi i wzmocnić rolę pracownika socjalnego,

- wskazano konieczność zmian w zakresie leczenia uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- niezbędne jest także opracowanie rozwiązań prawnych dających możliwość zapewnienia pełnego bezpieczeństwa i wsparcia dzieci rodziców wyjeżdżających do pracy za granicą;
- uzasadniona jest również zmiana ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Jak wynika z przekazanych przez Policję informacji włączyła się ona w realizację *Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży* podejmując szereg przedsięwzięć mających na celu rozpropagowanie i wprowadzenie do realizacji założeń w nim określonych. Przedsięwzięcia te ukierunkowane są przede wszystkim na rozpoznanie występujących zagrożeń, skutecznym i szybkim reagowaniu Policji poprzez ujawnianie sprawców czynów karalnych i zagrożonych demoralizacją oraz oddziaływaniem poprzez profilaktykę prewencyjną na symptomy niedostosowania społecznego w środowisku dzieci i młodzieży.

Efektom już podjętych działań jest to, iż skoordynowano ściśle współpracę Policji z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Działania te ukierunkowano na wypracowanie systemu komunikowania i przekazywania informacji o zaistniałych problemach wychowawczych i występujących zagrożeniach w placówkach oświatowych. Zadania powyższe są ukierunkowane na ograniczenie i monitorowanie skali występujących patologii społecznych, a zwłaszcza przystępczości nieletnich. Realizowane są systemowo, między innymi w formie programów prewencyjnych dostosowanych tematycznie do struktury występujących zagrożeń.

Do chwili obecnej wszelkie podjęte działania w tym zakresie podniosły zdecydowanie poziom wiedzy na temat prawidłowych reakcji na zaistniałe zagrożenia występujące szczególnie na terenie placówek oświatowych oraz ujednoliciły tok postępowania w tej tematyce. Ponadto w sposób znaczący uległa poprawie współpraca na linii Policja – placówki oświatowe – inne instytucje zajmujące się

sprawami bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, a co za tym idzie udało się doprowadzić do lepszej i szybszej wymiany informacji oraz wzrostu liczby zgłoszeń ze strony szkół i ilości interwencji w szkołach. Zaobserwowano pozytywne tendencje dotyczące skuteczności rozpoznawania i ścigania nieletnich sprawców przestępstw oraz szybkości reakcji na przejawy demoralizacji występujące na terenie placówek oświatowych.

ROZDZIAŁ V.

PODSUMOWANIE

Narastanie zjawisk patologicznych dotyczących dzieci i młodzieży funkcjonującej w środowisku rówieśniczym, szkolnym i rodzinnym stwarza konieczność zintegrowania wszystkich podmiotów zobowiązanych do prowadzenia działań zapobiegających demoralizacji dzieci i młodzieży. Skuteczność tych działań powinna być oparta na określonych procedurach prawnych regulujących prawa i obowiązki wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za wychowanie dzieci i młodzieży, przede wszystkim rodziny i szkoły.

Wprowadzony do realizacji w 2004 roku „*Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży*” jest odpowiedzią na niepokojące sygnały o zwiększeniu się rozmiaru niedostosowania społecznego i przestępczości wśród dzieci oraz przestępczości godzącej w dobro dziecka i jego rodziny.

Czwarty już rok funkcjonowania *Programu* pokazał, że jest on wciąż aktualny i odpowiada na pojawiające się problemy. Ponadto zadania zawarte w dokumencie są tak skonstruowane, że pozostawiają duży margines swobody dla jego realizatorów, a przede wszystkim pozwalają na indywidualne dostosowanie zawartych w nim propozycji przedsięwzięć do lokalnych potrzeb.

W roku 2007 ponownie wzrosła liczba podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Wykonawcy zadań zalecanych w tym dokumencie informowali o podjęciu współpracy m.in. z:

- Regionalnymi Centrami Polityki Społecznej,
- Komendami Wojewódzkimi Policji,
- Strażą Miejską (Gminną),
- Państwową Strażą Pożarną,
- Placówkami Doskonalenia Nauczycieli,
- Centrum Metodycznym Pomocy Psychologiczno Pedagogicznej w Warszawie,
- Centralnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie,
- Sądami Rejonowymi i Sądami Okręgowymi,
- Kuratorami sądowymi,
- Poradniami Psychologiczno – Pedagogicznymi,

- Ośrodkami Pomocy Społecznej,
- wyższymi uczelniami,
- służbą zdrowia,
- organizacjami pozarządowymi,
- Biurem Rzecznika Praw Dziecka,
- Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie,
- Miejskimi Ośrodkami Profilaktyki i Terapii Uzależnień,
- Stacjami Sanitarno - Epidemiologicznymi,
- parafiami,
- mediami regionalnymi,
- Ochotniczymi Hufcami Pracy,
- placówkami opiekuńczo – wychowawczymi,
- Wojewódzkimi Inspektoratami Transportu Drogowego.

Z nadesłanych sprawozdań z realizacji zadań wynikających z *Programu* wynika, iż w wyniku podjętych działań w 2007 roku zmalała ogólna liczba przestępstw kryminalnych popełnianych przez nieletnich. W roku 2007 było ich 67.401 natomiast w roku 2006 – 72.866. Jest to spadek o 5.465 czynów karalnych.

Zanotowano spadek przestępczości nieletnich w środowisku miejskim, gdzie zanotowano 60.292 czynów karalnych. Jest to spadek o 5.848 czynów w stosunku do roku 2006.

W środowisku szkolnym także odnotowano mniejszą ilość przestępstw stwierdzonych. W roku 2007 stwierdzono ogółem 22.225 przestępstw to jest spadek o 2.584 przestępstwa.

Bardzo niepokojącym zjawiskiem jest jednak wzrost przestępczości wśród najmłodszych, to jest osób poniżej 13-go roku życia. W roku sprawozdawczym zanotowano 498 kradzieże rzeczy (455 w 2006 r.), 358 kradzieży z włamaniem (319 w 2006 r.), 214 bójek lub pobić (163 w 2006 r.), 208 spowodowań uszczerbku na zdrowiu (199 w 2006r.), 183 rozboje, wymuszenia i kradzieże rozbójnicze (177 w 2006r.) oraz 30 przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (37 w 2006r.).

Po analizie wszystkich nadesłanych sprawozdań należy wskazać jako:

mocne strony *Programu*:

- 1) przekazywanie organom odpowiedzialnym za realizację *Programu* przykładów działań zapobiegających demoralizacji dzieci i młodzieży,
- 2) duży stopień ogólności wskazanych w *Programie* zadań do realizacji, co pozostawia jego realizatorom swobodę w doborze działań i umożliwia indywidualne dostosowanie zawartych w nim propozycji przedsięwzięć do lokalnych potrzeb,
- 3) informowanie, głównie w sprawozdaniach z realizacji *Programu* jego realizatorów o efektach podjętych działań i obszarach, w których należy wzmocnić oddziaływania,
- 4) zauważalny spadek przestępczości nieletnich w obszarach miejskich oraz placówkach oświatowych, będący wynikiem odpowiednich oddziaływań wychowawczych,
- 5) wzrost świadomości uczniów, rodziców, nauczycieli i wychowawców oraz innych organów i służb zajmujących się problematyką nieletnich w zakresie szeroko pojętych patologii,
- 6) poprawa skuteczności oddziaływań wychowawczych w placówkach oświatowych, zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zwiększenie nadzoru pedagogicznego, a co za tym idzie poprawa stanu bezpieczeństwa uczniów w szkołach i placówkach oświatowych;

słabe strony *Programu*:

- 1) brak środków finansowych,
- 2) przekazywanie przez realizatorów *Programu* sprawozdań niezgodnych z przekazanym im kwestionariuszem ewaluacyjnym, co utrudnia ocenę realizacji *Programu* i sporządzenie wniosków z jego realizacji, które powinny wpływać na zwiększenie efektywności podejmowanych działań w kolejnych latach,
- 3) zbyt mała aktywność społeczności lokalnych.

Wskazane jest, aby w kolejnych latach realizacji *Programu* szczególny nacisk położyć na:

- 1) upowszechnianie i przeciwdziałanie problemowi tzw. „eurosieroctwa”,
- 2) zintensyfikowanie działań w stosunku do najmłodszych dzieci w wieku od 6 do 13 lat,
- 3) aktywizowanie społeczności lokalnych w obszarze objętym *Programem*,
- 4) aktywizowanie organizacji pozarządowych w obszarze objętym *Programem*, w tym przede wszystkim w zakresie rozwoju wolontariatu.
- 5) rozwijanie poradnictwa i edukacji dla rodziców na temat rozpoznawania zagrożeń i uzależnień dzieci i młodzieży,
- 6) wpieranie i inspirowanie szkół oraz placówek oświatowych do pełniejszego zagospodarowywania czasu wolnego uczniów i wychowanków poprzez tworzenie kół zainteresowań, świetlic szkolnych, organizowanie zajęć sportowych - mając na uwadze przygotowania do EURO 2012 itp.,
- 7) tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego w postaci świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych oraz zapewnienie im kadry wychowawców i specjalistów,
- 8) podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia dostępności specjalistycznej pomocy pedagogiczno-psychologicznej,
- 9) zobligowanie realizatorów *Programu* do przygotowywania sprawozdań zgodnych z przekazanym im na początku 2008 roku kwestionariuszem ewaluacyjnym, co ułatwi ocenę realizacji *Programu* i sporządzenie wniosków z jego realizacji.

ROZDZIAŁ VI.

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ W RAMACH STRATEGII

R.VI.1. Strategie Informacyjne:

Działania podejmowane w ramach tej strategii koncentrowały się głównie na dostarczeniu informacji na temat skutków zachowań ryzykownych, uwrażliwieniu dorosłych na czynniki sprzyjające występowaniu zaburzeń oraz umożliwieniu dokonywania racjonalnych wyborów.

Przykłady inicjatyw:

➤ **Działania Policji:**

- Wydział Prewencji KWP w Krakowie przygotował wspólnie z Towarzystwem Ubezpieczeń i Reasekuracji Warta plakat informacyjny dla nauczycieli placówek oświatowych województwa małopolskiego (3000 sztuk). Przygotowany materiał został przekazany do wszystkich placówek przez specjalistów ds. nieletnich z KPP i KMP. Plakat zawiera procedury postępowania nauczycieli i metod współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją, głównie narkomanią, alkoholizmem i prostytucją oraz podstawowe pojęcia zawarte w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich.
- W Łodzi na początku roku szkolnego podjęto działania „Bezpieczna droga do szkoły”. Na stronie internetowej KWP w Łodzi opublikowano porady dla rodziców i dzieci w związku z rozpoczynającym się nowym rokiem szkolnym. Zostały tam umieszczone również informacje przydatne rodzicom dzieci zagrożonych uzależnieniem narkotykowym.
- Zespół ds. nieletnich i patologii Sekcji Prewencji Komendy Miejskiej Policji w Koninie zainicjował powstanie filmu profilaktyczno-edukacyjnego pt.: „Najważniejsze bezpieczeństwo”, przedstawiającego wyłącznie właściwe zachowania i postępowania dziecka w różnych miejscach i sytuacjach. Film zawiera jedynie pozytywne zachowania dziecka i nie podsuwa złych pomysłów. Materiał nagrany na płycie DVD może być wykorzystywany przez wychowawców podczas prowadzonych zajęć o bezpieczeństwie. Adresowany jest dla uczniów klas I – III szkół podstawowych i zawiera 11 tematów

z zakresu bezpieczeństwa. Treści prewencyjne w filmie prezentują uczniowie klas III poszczególnych szkół podstawowych, a także policjanci służby patrolowej, przewodnicy psów służbowych, funkcjonariusze pełniący służbę na wodzie, Zespołu ds. nieletnich i patologii oraz dzielnicowi. Film wydano w nakładzie 1500 egzemplarzy płyt DVD. Płyty przekazano uczniom klas pierwszych szkół podstawowych wraz z rozpoczęciem roku szkolnego 2007/2008. Płyty otrzymali również wszyscy wychowawcy klas I-III szkół podstawowych w Koninie do wykorzystania na zajęciach. Film jest kontynuacją i jedną z form działań edukacyjno – prewencyjnych pt.: „Najważniejsze bezpieczeństwo” realizowanych przez funkcjonariuszy Zespołu ds. nieletnich i patologii.

- W Wydziale Prewencji Komendy Stołecznej Policji opracowano plakaty promujące działania „Stop Przemocy w Szkołach” wraz z kalendarium, które za pośrednictwem specjalistów ds. prewencji kryminalnej komend powiatowych i rejonowych Policji przekazane do placówek oświatowych.

➤ Działania Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- W dniach 7-9 maja 2007r. w Warszawie PARPA zrealizowała konferencję szkoleniową dla osób zajmujących się realizacją programów profilaktycznych „Czy profilaktyka może być odpowiedzią na problemy wychowawcze W szkole?”. Uczestniczyło w niej 148 osób – pedagogów, psychologów z terenu całego kraju. Warsztaty oraz wykłady dotyczyły m.in. roli rodziców w profilaktyce, interwencji w sytuacjach spożywania alkoholu przez młodych ludzi, pracy z dziećmi z zaburzeniami zachowania, stresowi i wypaleniu zawodowemu.
- PARPA zrealizowała także X już konferencję „Pomoc Psychologiczna dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym”. W konferencji wzięło udział 138 osób - socjoterapeutów, wychowawców ze świetlic środowiskowych oraz osób pracujących z dziećmi pochodzącymi z rodzin z problemem alkoholowym.

➤ Działania Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii:

- W roku 2007 Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii realizowało ogólnopolską kampanię informacyjną pn. „Pilnuj drinka”, dot. bezpieczeństwa młodzieży podczas imprez muzycznych w klubach i dyskotekach. Celem kampanii było dotarcie do jak największej liczby odbiorców i uświadomienie im niebezpieczeństwa związanego z tzw. „pigułką gwałtu”. Kampania rozpoczęła

się w listopadzie 2007r. i objęła prawie 80 klubów w całej Polsce. W ramach akcji umieszczono w klubach i dyskotekach kilkaset plakatów zwracających uwagę na niebezpieczeństwo związane z tymi substancjami, w toaletach klubowych umieszczono specjalne ramki, a w Internecie prowadzono akcję banerową, która odsyłała na specjalną stronę – www.pilnujdrinka.pl.

- W 2007 roku Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii ściśle współpracowało z ekspertami wojewódzkimi ds. informacji o narkotykach i narkomanii poprzez m.in. organizowanie konferencji, spotkań, wizyt studyjnych, bezpłatne przekazywanie branżowych informacji wydawniczych dot. narkomanii. W roku sprawozdawczym zorganizowano dwie konferencje z udziałem ekspertów oraz wizyty studyjne w województwach: małopolskim, mazowieckim i łódzkim.
- Działania Ministerstwa Edukacji Narodowej:
 - Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli zorganizował projekt pn.: „Upowszechnianie i popularyzowanie wiedzy niezbędnej do pełnienia ról w rodzinie”. Celem projektu było promowanie ludzkiego życia oraz prawidłowo pełnionych ról w rodzinie oraz jej znaczenia w budowaniu mocnego społeczeństwa.
 - W roku sprawozdawczym zostały także zorganizowane w MEN konkursy na realizację zadań publicznych, w tym m.in.: „Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania umiejętności życiowych”. Do preferowanych form realizacji należało: opracowanie i wydawanie publikacji poświęconych problematyce promocji i ochrony zdrowia oraz edukacji prozdrowotnej, opracowanie i realizowanie programów w tym obszarze, realizowanie programów z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.
- Pomorskie Kuratorium Oświaty w 2007r. powołało grupę roboczą, której celem jest diagnozowanie przyczyn samobójstw i prób samobójczych wśród uczniów oraz wypracowanie programu przeciwdziałania samobójstwom,
- Na terenie województwa mazowieckiego w mediach lokalnych wielokrotnie przeprowadzano kampanie informacyjne o możliwościach skorzystania ze wsparcia indywidualnego i grupowego, sposobach i formach przeciwdziałania demoralizacji wśród młodzieży. Na terenie powiatu otwockiego zrealizowano

program pn. „Przemoc w rodzinie karmi się milczeniem – kampania przeciw obojętności i bierności społecznej”, który miał na celu uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem agresji i przemocy.

- W województwie kujawsko-pomorskim w szkołach i placówkach oświatowych podjęto działania mające na celu upowszechnianie przykładów dobrej praktyki w zakresie diagnozy problemów dzieci i młodzieży oraz skutecznych metod, form pracy wychowawczej i profilaktycznej poprzez organizowanie wymiany doświadczeń, przekazywanie poradników i innych publikacji.
- W województwie opolskim wszelkie działania wynikające z realizacji *Programu* zostały umieszczone na stronie internetowej www.kuratorium.opole.pl. Strona zawiera także bank programów profilaktycznych, bibliografię publikacji związanych z zagadnieniem profilaktyki, opracowania tematyczne oraz aktualne informacje o działaniach Kuratorium Oświaty.
- Wojewoda Łódzki w maju 2007 r. powołał interdyscyplinarny Zespół zajmujący się rozpoznawaniem skali zjawisk przemocy i zaniedbywania dzieci przez pijanych rodziców i opiekunów na terenie województwa łódzkiego. Wnioski z pracy Zespołu zostały przekazane do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej,
- Lubuski Kurator Oświaty podjął w 2007r. następujące działania:
 - wsparł organizacyjnie i finansowo inicjatywę Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży telewizyjnego programu edukacyjno-profilaktycznego pn.: „Dlaczego stop narkotekom”,
 - zorganizował we współpracy z Centrum Metodycznym Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej konferencję pn.: „Budowanie systemu szybkiego reagowania w środowisku lokalnym w sytuacjach zagrożenia niedostosowaniem i wykluczeniem społecznym”
- W województwie warmińsko-mazurskim przygotowano i rozpowszechniono we współpracy z MEN w ramach projektu „Wspomaganie szkół i placówek przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne w wychowaniu i profilaktyce” autorskie programy środowiskowe m.in. pn.: „Czuję się bezpiecznie”, „Lepszy kontakt, lepsza szkoła”, „Wychowywać nie hodować”, „Budowanie dobrych relacji”.
- Kuratorium Oświaty w Poznaniu upowszechniło w szkołach programy profilaktyczne ukierunkowane na eliminowanie agresji wśród dzieci i młodzieży oraz używania przez nich substancji psychoaktywnych, w tym m.in.:
 - program związany z komunikacją interpersonalną „Jak żyć z ludźmi”,

- szkolny program profilaktyki i szkolny program wychowawczy.

R.VI.2. Strategie edukacyjne

Działania podejmowane w tym obszarze koncentrują się na rozwijaniu ważnych umiejętności psychologicznych i społecznych, w szczególności dotyczących nawiązywania kontaktów z ludźmi, rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem oraz opierania się naciskom ze strony otoczenia w zakresie negatywnych zjawisk tj. uzależnienia, agresja, wagary.

Przykłady inicjatyw:

- Policja w tym zakresie prowadziła spotkania tematyczne z młodzieżą szkolną m.in. na temat odpowiedzialności nieletnich za popełniane czyny karalne, prawnych aspektów narkomanii, wychowania w trzeźwości itp. oraz z młodszymi uczniami, na temat zasad bezpieczeństwa, zachowań ryzykownych oraz sposobów unikania zagrożeń.
- KMP w Gdyni w porozumieniu z samorządem lokalnym wdrożyła do realizacji w wybranych czterech szkołach podstawowych program edukacyjny kierowany do dzieci w wieku 7 lat pn. „Policyjna foczka uczy zasad bezpieczeństwa”,
- Policja lubuska realizowała programy prewencyjne w tym przede wszystkim:
 - VIII już edycję Turnieju Wiedzy o Bezpieczeństwie pn. „Bezpieczne Wakacje z Lupo”, którego celem jest podniesienie poziomu bezpieczeństwa dzieci,
 - Wojewódzki Turniej pn.: „Bezpieczna Zerówka”, w ramach którego policjanci przeprowadzali spotkania z dziećmi i oprócz przekazywania wiedzy z zakresu bezpieczeństwa wręczali im odblaski,
- Policja w województwie świętokrzyskim włączyła się w realizację II edycji projektu „E.T.” – wspomaganie procesu wychowawczego dzieci i młodzieży przez edukację teatralną o charakterze antynarkotykowym, przygotowanego przez Teatr Lalki i Aktora „Kubuś” w Kielcach, którego efektem było wystawienie w maju i czerwcu 2007r. 14 spektakli pt. „Podwórko marzeń” dla uczniów IV-VI klas szkół podstawowych. Ponadto z zakresu bezpieczeństwa

w ruchu drogowym wystawiono 5 spektakli pn.: „Tajemnicze znaki” dla uczniów klas I – III. Ogółem 19 spektakli obejrzało ponad 5000 dzieci z 70 placówek oświatowych,

- Łódzka Policja zorganizowała dwie edycje warsztatów szkoleniowych, pn.: „Bezpieczeństwo w szkole”. Przedsięwzięcie było wynikiem ścisłej i owocnej współpracy z Urzędem Marszałkowskim w Łodzi oraz Regionalnym Centrum Polityki Społecznej w Łodzi w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałania patologiom społecznym.
- Komenda Wojewódzka Policji w Radomiu wspólnie z Politechniką Radomską opracowała materiał profilaktyczny skierowany do dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym (klas I-II), który ma na celu poprawę bezpieczeństwa dzieci. Treści w nim zawarte skupiały się w trzech obszarach: bezpieczeństwa w domu, podczas wypoczynku i kontaktów z obcymi. Każdy scenariusz zajęć zakłada wykorzystanie jednej lub kilku animacji powiązanych tematycznie. Wskazano cel główny, założenia organizacyjne, metodę i określono przebieg zajęć. Omówione zostały istniejące niebezpieczeństwa i zagrożenia oraz przedstawiono bezpieczne zachowania. Zastosowana forma – kreskówka – jest niewątpliwie atrakcyjnym sposobem przekazu dla najmłodszych dzieci, a treści wizualne dostosowane były do predyspozycji psychofizycznych dzieci z tej grupy wiekowej, zaś ilustracja muzyczna stanowiła spójny element z obrazowanymi sytuacjami. Pierwszy nakład określono na 2.000 egzemplarzy. Zestaw przekazano do placówek oświatowych, w których uczą się dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.
- Na podkreślenie zasługują inicjatywy Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie dotyczące wdrażania, w ramach *Programu* niżej wymienionych przedsięwzięć profilaktycznych, które objęły swoim rozmiarem około 200 tys. osób z terenu Rzeszowa oraz powiatu rzeszowskiego:
 - akcja pn.: „Policja ... nie tylko dzieciom”,
 - akcja pn.: „Edukacja prawno-wiktymologiczna młodzieży, nauczycieli i rodziców”,
 - akcja pn.: „Pies – przyjaciel czy wróg”,
 - akcja pn.: „Ograniczyć alkoholizm, niktynizm”,
 - akcja pn.: „Bezpieczna droga do szkoły”.

➤ Działania Ochotniczych Hufców Pracy:

- OHP w roku 2007 zrealizowało 2637 programów wychowawczych ogólnopolskich oraz lokalnych adresowanych także do młodzieży spoza OHP. Ogółem uczestniczyło w nich 92 tys. młodych ludzi. Ich celem było pozyskanie przez młodzież wiedzy z zakresu profilaktyki uzależnień, aktywizacji społecznej, wzmocnienie poczucia ich wartości, rozwoju osobowości, przygotowanie do wejścia na rynek pracy oraz kształtowanie i próba wprowadzenia zmian w ich postawach. Dodatkowo zorganizowanie tych przedsięwzięć miało również sprzyjać przeciwdziałaniu demoralizacji, ograniczaniu zjawiska przestępczości i patologii, uzależnienia od środków odurzających i uzależnień cywilizacyjnych. Poprzez realizację tych programów, młodzież miała szansę poznania nowego środowiska ludzi, uświadomienia sobie wartości wiedzy o otaczającym nas świecie, nawiązania więzi międzyludzkich. Tworzenie i realizacja tego typu projektów umożliwia niwelowanie negatywnych zachowań dzieci i młodzieży pochodzących ze środowisk zagrożonych demoralizacją, poznaniu przez uczestników własnych możliwości i predyspozycji zawodowych, a także czynny udział w życiu społecznym.

➤ Działania Ministra Zdrowia:

- ciekawą inicjatywą, wspieraną finansowo przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, podległą Ministrowi Zdrowia była realizacja:
 - przez Fundację „Praesterno” programu środowiskowego w którym uczestniczyło około 80 osób, pn.: „Bez używek – bez obciachu” dla liderów młodzieżowych oraz uruchomienie klubu młodzieżowego;
 - przez Polski Związek Głuchych – Oddział Łódzki pilotażowego projektu profilaktycznego skierowanego do uczniów liceum oraz gimnazjum, w liczbie około 100 osób, w ramach Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego;
 - przez Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Powrót” z Mikołowa VIII edycji Szkoły Liderów Młodzieżowych Animatorów Programów Profilaktycznych, w ramach której 70 młodych ludzi uczestniczyło w dwóch sesjach warsztatowo-wykładowych oraz realizowało projekty profilaktyczne w swoich środowiskach.

- ograniczanie ryzyka szkód zdrowotnych wśród okazjonalnych użytkowników narkotyków.

W ramach tego zadania zrealizowano programy ukierunkowane na przeciwdziałanie inicjacji narkotykowej, zmianę postaw dotyczących używania narkotyków oraz ograniczanie ryzyka związanego z okazjonalnym przyjmowaniem narkotyków. Projekty były wdrażane bezpośrednio w środowisku okazjonalnych użytkowników narkotyków lub osób zagrożonych ich używaniem (np. wśród osób prostytuujących się, dzieci ulicy) oraz w miejscach o zwiększonym rozpowszechnieniu używania np. w miejscach organizowania masowych imprez rozrywkowych (kluby, dyskoteki, imprezy plenerowe).

W ramach programów prowadzono działania środowiskowe obejmujące: edukację na temat ryzyka związanego z używaniem narkotyków, motywowanie do zmiany postaw i zachowania, interwencje, informowanie o miejscach pomocy dla używających narkotyków oraz rozdawnictwo materiałów informacyjnych (ulotek, broszur).

Realizatorami programów byli specjalnie przeszkoleni pracownicy środowiskowi.

Programy zostały zrealizowane przez organizacje pozarządowe na terenie 7 miast. Liczbę odbiorców powyższych programów, którym udzielono przynajmniej jednorazowej pomocy szacuje się na około 11 471 okazjonalnych użytkowników narkotyków.

- opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki narkomanii

W ramach ww. zadania wydano różnego rodzaju publikacje poświęcone promocji zdrowego stylu życia, profilaktyce narkomanii, skutkom uzależnienia, ograniczania szkód zdrowotnych. Publikacje adresowane były do populacji ogólnej, rodziców, dzieci i młodzieży, animatorów działań profilaktycznych w społecznościach lokalnych oraz osób zawodowo zajmujących się szeroko rozumianą problematyką narkomanii. Przykładowe publikacje adresowane do dzieci i młodzieży wydane lub dofinansowane przez Krajowe Biuro:

- Kwartalnik „Karan - Narkomanii Nie!” poświęcony jest profilaktyce narkomanii i promocji zdrowego stylu życia. Dostarcza wiedzy na temat narkotyków i narkomanii, kreuje postawy wolne od uzależnień i aktywizuje do działań twórczych,

- Ulotka informacyjno-edukacyjna na temat szkód zdrowotnych i społecznych spowodowanych używaniem narkotyków pod nazwą „Narkotyki – niebezpieczne związki” adresowana do młodzieży szkolnej,
 - Broszura informacyjno-edukacyjna na temat działania substancji psychoaktywnych i szkód spowodowanych ich używaniem przeznaczona dla starszej młodzieży,
 - Plakat pod nazwą „Wir” o treści profilaktycznej upowszechniający numer Telefonu Zaufania oraz adres Poradni Internetowej służące pomocą osobom z problemem narkotykowym,
 - Plakat pod nazwą „Domino” o treści profilaktycznej upowszechniający numer Telefonu Zaufania oraz adres Poradni Internetowej służące pomocą osobom z problemem narkotykowym,
 - Dofinansowanie pisma studenckiego „Semestr” w ramach realizacji programu „Być czy brać” promującego postawy antynarkotykowe na łamach 4 wydań magazynu studenckiego „Semestr”.
- Caritas Diecezji Łomżyńskiej realizował w 2007r. w ramach *Programu* zadanie publiczne dofinansowane przez MSWiA, polegające na wdrożeniu programu profilaktycznego pn.: „Lepsze dziś, Lepsze jutro”. Program ten został oparty na trzech blokach tematycznych: terapeutycznym, profilaktycznym o charakterze edukacyjno-informatycznym oraz organizacji czasu wolnego. W ramach podejmowanych działań Zleceniobiorca kładł nacisk na nauczanie młodych ludzi jak radzić sobie z negatywnymi emocjami, współpracować w grupie, lepiej wypełniać swoje role, rozwiązywać konflikty wewnętrzne i zewnętrzne, kształtować normy i zasady współżycia społecznego wskazując jednocześnie jakie są konsekwencje ich łamania. Caritas zwracał uwagę na konieczność podwyższania wśród wychowanków samodyscypliny. Ponadto nauczania ich odpowiedzialnego podejmowania decyzji oraz asertywności.

Adresatami zadania publicznego realizowanego przez Caritas było 30 dzieci w wieku od 4 do 14 lat. Projekt skierowano do dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji rodzinnej (alkoholizm rodziców, bezrobocie, rodziny niepełne, rodziny wielodzietne). Podczas realizacji zadania Zleceniobiorca wyposażył świetlicę w materiały dydaktyczne, co pozwoliło skutecznie korygować trudności i braki w nauce, zachęciło do rozwijania i pogłębiania wiedzy z różnych dziedzin naukowych. Natomiast, zakupiony w związku z realizacją zadania, sprzęt

sportowy urozmaicił organizację czasu wolnego i stał się dla dzieci bardzo dużą atrakcją.

- Caritas Archidiecezji Łódzkiej realizował w ramach *Programu* zadanie publiczne, dofinansowane przez MSWiA, pn.: „Lepsze Dziś, Lepsze Jutro”. Adresatami zadania publicznego były dzieci i młodzież mieszkająca w jednej z biedniejszych dzielnic Łodzi. Projektem objętych zostało do 82 osób (42 dzieci poniżej 12 roku życia, 40 dzieci powyżej 12 roku życia). Projekt obejmował następujące działania: nawiązanie kontaktu z dziećmi ulicy, prowadzenie zajęć edukacyjnych mających na celu rozwój emocjonalny i intelektualny dzieci, prowadzenie pracy z rodziną. W ramach zadania realizowane były m.in. cykliczne zajęcia z zakresu socjoterapii przez animatorów zajęć, pracowników socjalnych oraz socjoterapeutów. Działania te miały na celu przekazanie informacji na temat uzależnień, wzmacnianie poczucia własnej wartości, nauczanie asertywności oraz wspieranie rozwoju intelektualnego dzieci.

Realizując zadanie publiczne Caritas Archidiecezji Łódzkiej podejmował również działania zmierzające do przedstawienia dzieciom i młodzieży konsekwencji popełniania czynów karalnych oraz zachowań agresywnych. W tym celu organizował cykliczne spotkania z pracownikiem socjalnym, pracownikiem poradni psychologiczno-pedagogicznej funkcjonariuszami Policji oraz kuratorem sądowym. Dzieci i młodzież z grupy ryzyka zostały także włączone w działalność społeczną.

- Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa zorganizowało w 2007r., pod patronatem Pana Grzegorza Schetyny, Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, III już edycję konkursu „Uczę się bezpiecznie żyć”. Konkurs został zainicjowany w 2004r., a jego celem jest wyposażenie dzieci i młodzieży w wiedzę i umiejętności pomocy sobie i innym oraz bezpiecznych zachowań w różnych sytuacjach dotyczących środowiska przyrodniczego oraz społecznego. Skierowany jest do uczniów polskich klas 0, I-III, IV-VI oraz gimnazjów oraz uczniów z Niemiec i Czech, a uczestniczyło w nim aż 10.000 dzieci i młodzieży.
- Lubuski Kurator Oświaty mając na uwadze troskę o najmłodsze dzieci zorganizował konferencję pt.: „Współpraca z rodzicami czynnikiem wspierającym rozwój emocjonalno-społeczny dziecka w wieku przedszkolnym”. Jej adresatami byli dyrektorzy i nauczyciele lubuskich przedszkoli. Celem spotkania było między

innymi zwrócić uwagi na ważność okresu rozwojowego 3-6 lat, na dalsze losy edukacyjne i rozwojowe dziecka, podkreślenie wagi współpracy z rodzicami w celu zapobiegania nieprawidłowościom w rozwoju społeczno-emocjonalnym, mogącym w przyszłości skutkować niedostosowaniem społecznym.

- Kuratorium Oświaty w Krakowie na bieżąco rozprowadzało broszury dla pedagogów, nauczycieli i rodziców w zakresie profilaktyki uzależnień, a także przygotowało krótki instruktaż nt. profilaktyki w szkole i programów profilaktycznych skierowanych do młodzieży.
- Na terenie województwa lubelskiego:
 - odbywały się tematyczne lekcje wychowawcze i spotkania ze specjalistami pracującymi w obszarze promocji i ochrony zdrowia promujące zdrowy styl życia i zachowania prozdrowotne, organizowano pogadanki, prelekcje profilaktyczne organizowane z policjantami na temat unikania niewłaściwych kontaktów z nieznajomymi, zagrożeń płynących z niewłaściwego korzystania z Internetu. Dzieci i młodzież brały udział w konkursach wiedzy prewencyjnej i programach antyuzależnieniowych.,
 - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie zlecił prowadzenie szkoleń służących profesjonalnemu przygotowaniu różnych grup zawodowych w zakresie znajomości problemów uzależnień i realizacji programów profilaktycznych, a także organizowanie konferencji szkoleniowych.
 - w ramach funkcjonujących na danym terenie programów prewencyjnych ukierunkowanych na przeciwdziałanie przestępczości i demoralizacji wśród dzieci i młodzieży, np.: „Jestem Bezpieczny”, „Żyj Normalnie” itp. Kontynuowano także realizację działań prewencyjnych ukierunkowanych na wagarującą młodzież między innymi w ramach programu „Puste ławki – Stop” oraz „Gimbus Patrol”.
- Wojewoda Wielkopolski podjął następujące działania:
 - przeprowadził konkurs dla organizacji pozarządowych, dotyczący organizacji zajęć dla dzieci i młodzieży pod nazwą: „Warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży przejawiających zaburzenia zachowania i zaburzenia opozycyjno – buntownicze oraz ich rodziców. W ramach tego konkursu zrealizowano 22 projekty;

- w ramach Wielkopolskiego programu prewencyjnego „Bezpieczna Szkoła”, prowadzono szeroko rozumianą profilaktykę wiktymologiczną polegającą na uczeniu dzieci i młodzieży unikania zagrożeń, a także edukacji rodziców i nauczycieli w zakresie wychowania i promowania postaw pomagających w zachowaniu bezpieczeństwa;
 - policjanci Zespołów ds. Nietletnich i Patologii zorganizowali szkolenia z zakresu problematyki nieletnich dla przedstawicieli instytucji i organizacji współdziałających w zakresie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. W trakcie prowadzonych zajęć, policjanci omawiali zjawiska przestępczości, demoralizacji, alkoholizmu, narkomanii, problematykę sekt, aspekty odpowiedzialności prawnej nieletnich, a także zagadnienia ruchu drogowego;
 - na terenie województwa wielkopolskiego, w Lesznie, Poznaniu i Wągrowcu wystawiono spektakl profilaktyczny „Blackout”, poświęcony uzależnieniom młodych ludzi od środków odurzających;
 - w roku 2007 przeprowadzono także w województwie wielkopolskim szkolenia rad pedagogicznych na temat: „Bezpieczny Internet”.
- W województwie pomorskim:
- wdrożono program „Wspólnie przeciw patologiom”, w ramach którego prowadzono cykliczne szkolenia, warsztaty, konferencje oraz spotkania. Wypracowano również procedury postępowania w przypadku zetknięcia się z przejawami patologii. W zakresie wdrażania założeń Programu wizytatorzy Kuratorium Oświaty prowadzili spotkania szkoleniowo – instruktażowe z dyrektorami szkół i placówek;
 - z inicjatywy społeczności lokalnych, dyrektorów szkół i placówek oraz pod patronatem Pomorskiego Kuratora Oświaty zrealizowano: Program „Strażnicy Uśmiechu” – cykl warsztatów psychoedukacyjnych przeznaczonych do realizacji z dziećmi w przedziale wiekowym od 5 do 10 lat w ramach projektu „Porozumienie w Szkole”. Celem programu było wspomaganie rozwoju samoświadomości, kształtowanie umiejętności życiowych oraz społeczno – emocjonalnych dzieci i młodzieży;
 - odbyły się także konkursy, np.: „Jak nas widzą, tak nas piszą” i godziny wychowawcze nt.: „Co to jest przemoc?”, „Radzę sobie z sytuacją trudną”, „Tworzymy klasowy kodeks przeciwdziałania agresji”;

- organizowano cykliczne spotkania rodziców na zajęciach Uniwersytetu dla Rodziców w zakresie tematyki: „Postawy rodziców wobec zachowań dziecka”, „Mamo, tato – nie pal”, akcja „Żółte kartki”, która ma na celu przeciwdziałanie wagarom. Akcja polega na legitymowaniu uczniów przez przedstawicieli straży miejskiej.
- Na terenie województwa zachodniopomorskiego uczniowie szkół gimnazjalnych przechodzili kursy osvajania agresji, naukę zachowań asertywnych, edukację w zakresie radzenia sobie ze stresem i wyrażaniem emocji. Ponadto organizowane były prelekcje w placówkach opiekuńczo – wychowawczych z przedstawicielami Policji, doradcami zawodowymi.
- Kuratorium Oświaty w Białymstoku prowadziło:
 - działania skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców, polegały m.in.: na realizowaniu programów modułowych:
 - „Profilaktyka w szkole dla młodzieży niedostosowanej społecznie”,
 - „System zapobiegawczy Św. Jana Bosko”,
 - realizacja indywidualnych programów resocjalizacyjnych,
 - realizacja programu poprawy efektywności bezpieczeństwa uczniów w szkole”.
 - Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy „Promyk” w Goniądzu i Salezjański Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Różanymstoku realizowały programy modułowe, programy profilaktyki oraz strategie zgodnie z założeniami *Programu* uwzględniając systematyczne i równoległe działania w sferze zdrowia, wychowania, edukacji, kultury, rozwoju aktywności i samorządności obywatelskiej. Wychowankowie ośrodków uczestniczyli w zajęciach wychowawczych, psychoedukacyjnych, profilaktycznych, terapeutycznych, socjoterapeutycznych i wyrównawczych.
- Na terenie województwa mazowieckiego w 2007 roku:
 - w powiecie otwockim zorganizowano zajęcia warsztatowe mające na celu przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia - program „Rozwój osobisty i integracja społeczna pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych”;
 - wizytatorzy Kuratorium Oświaty w Warszawie uczestniczyli lub współorganizowali konferencję o różnorodnej tematyce (m.in. „Sytuacje

kryzysowe w szkole – procedury zaradcze”, „Profilaktyka a teatr”, „Bezpieczeństwo ucznia”, „ Razem możemy więcej”, „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym”, „Bądź widoczny na drodze” oraz cykl szkoleń dla szkolnych koordynatorów do spraw bezpieczeństwa i liderów BRD.

- Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w ramach zajęć krótkoterminowych dla uczniów prowadzono zajęcia nt.: „Jak radzić sobie z przemocą?” – dla klas VI szkoły podstawowej, „Mechanizmy wchodzenia w uzależnienie” dla szkół ponadgimnazjalnych, zajęcia antystresowe, „Stres pod kontrolą”, „Stres przed maturą”, „Depresja młodzieńcza” – dla klas III szkół ponadgimnazjalnych, „Spoglądamy przed siebie”- kształtowanie systemu wartości dla uczniów gimnazjum, „Dojrzewanie seksualne, kryzys okresu dojrzewania” zajęcia dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, „Rozwijanie osobowości ucznia” – szkoły ponadgimnazjalne, „Uzależnieniom NIE” – spotkania informacyjne dla młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
- W województwie świętokrzyskim w maju 2007r. zorganizowano Świętokrzyskie Dni Profilaktyki poświęcone zagadnieniom z obszaru zapobiegania wszelkim uzależnieniom, przemocy i patologiom społecznym. Przez okres 7 dni odbywały się konferencje, sympozja na temat problematyki uzależnień, przemocy w rodzinie, współpracy nauczycieli, rodziców i uczniów – jako partnerów w tworzeniu bezpiecznej szkoły, przeciwdziałaniu agresji w szkole i sposobom jej zapobiegania. Jednocześnie prowadzone były warsztaty dotyczące praktycznego sposobu rozwiązywania problemów z zakresu niedostosowania społecznego, szeroko rozumianej przemocy, agresji, uzależnień.
- W województwie opolskim:
 - Opolskie Kuratorium Oświaty w Opolu we współpracy z przedstawicielami jednostek samorządu lokalnego oraz pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych przygotowali projekt programu poprawy bezpieczeństwa. Harmonogram programu przewidywał następujące działania: przeprowadzenie we wszystkich szkołach i placówkach województwa opolskiego spotkań, lekcji poświęconych problemom przemocy, agresji. Spotkania, lekcje z uczniami przeprowadzone były w obecności pedagogów i psychologów. Służyły one zarówno diagnozie, jak i wypracowaniu wniosków, jak rozwiązać problemy związane z przemocą w szkołach. Nauczyciele, pracownicy szkoły podczas narad poświęconych działaniom profilaktycznym szkoły analizowali

dotychczasową realizację szkolnych programów profilaktyki, diagnozę zachowań problemowych uczniów na terenie szkoły, wiedzę o problemach wszystkich pracowników szkoły,

- zrealizowano 199 programów rozwijających wiedzę i umiejętności uczniów, zainteresowania, zamiłowania i uzdolnienia, zajęcia o charakterze psychologiczno-pedagogicznym wspierające rozwój ucznia, dodatkowe zajęcia dydaktyczno - wyrównawcze. W programie wzięło udział 199 szkół i placówek. Uczestniczyło 19.997 uczniów.
- W województwie podkarpackim w ramach działań Zespołu ds. Bezpiecznego Wypoczynku Dzieci i Młodzieży przeprowadzono konkurs „Bezpieczne Wakacje 2007”. Konkurs był jedną z form popularyzowania bezpiecznego zachowania, ograniczania przestępczości i demoralizacji młodzieży. Jednym z jego celów było edukowanie i uwrażliwianie na właściwe zachowania w różnych sytuacjach społecznych oraz kształtowanie umiejętności i nawyku wyboru bezpiecznych zachowań przez młodzież w codziennych sytuacjach życiowych. W zmaganiach konkursowych wzięło udział 79 osób.

R.VI.3 Strategie działań alternatywnych

Działania z tego obszaru koncentrowały się wokół organizowania szkolnych i środowiskowych zajęć oraz imprez sportowych, włączaniu dzieci w działalność społeczną, a także odpowiedniemu zagospodarowaniu czasu wolnego.

Przykłady inicjatyw:

- Działania Policji w ramach przedmiotowej strategii polegały przede wszystkim na organizowaniu we współpracy z przedstawicielami podmiotów pozapolicyjnych różnego rodzaju formy alternatywnego spędzania czasu przez dzieci i młodzież (festyny, konkursy plastyczne, imprezy sportowe itp.)
- Policja na terenie województwa śląskiego wspólnie z przedstawicielami lokalnego samorządu była współorganizatorem imprez o charakterze rekreacyjno - sportowym, połączonych z elementami profilaktyki na temat bezpiecznych zachowań oraz propozycji alternatywnych form spędzania wolnego czasu bez uzależnień i patologii.

Przykładem może być realizowane przedsięwzięcie Komendy Miejskiej Policji w Bielsku - Białej i Książnicy Beskidzkiej, gdzie od kilku lat organizowane są cykle spotkań z młodzieżą bielskich szkół średnich poświęcone bezpieczeństwu pn.: „Świat wokół nas – zagrożenia”. Dotychczasowe doświadczenia oraz pozytywne reakcje ze strony młodzieży pozwoliły na podjęcie decyzji o nadaniu tym działaniom formy programu profilaktycznego. W 2007 roku Komendant Miejski Policji w Bielsku – Białej i Dyrektor Książnicy Beskidzkiej podpisali porozumienie w sprawie wspólnej realizacji programu „Świat wokół nas - zagrożenia”. Program jest elementem programu operacyjnego dla miasta Bielska - Białej na lata 2007-2013.

- Komenda Wojewódzka Policji w Łodzi w ramach programu „Policyjna Akademia Bezpieczeństwa” zorganizowała II Edycję Wojewódzkiego Konkursu Sprawności Fizycznej oraz Wiedzy o Bezpieczeństwie. W poszczególnych etapach konkursu wzięło udział blisko 11 tys. uczniów klas pierwszych szkół podstawowych woj. łódzkiego. Impreza ta połączona była z festynem zorganizowanym z okazji Dnia Dziecka – dzieci miały możliwość obejrzeć sprzęt będący na wyposażeniu Policji i Państwowej Straży Pożarnej. Ponadto uczestniczyły w szkoleniu, które zorganizowane zostało przez przewodników psów policyjnych oraz w pokazie umiejętności członków sekcji „Judo” ŁPKS „GWARDIA”.
- Ochotnicze Hufce Pracy realizowały profilaktykę niedostosowania społecznego i przestępczości wśród młodzieży również poprzez kulturę, sport i rekreację. W ubiegłym roku podejmowane były inicjatywy na rzecz zwiększenia powszechności i dostępności kultury fizycznej, sportu i turystyki wśród młodzieży, w tym również spoza OHP. W 2007r. w skali kraju zorganizowano 10 290 imprez.

Kadra wychowawcza OHP w jednostkach organizacyjnych na terenie całego kraju organizowała przedsięwzięcia o charakterze sportowo - rekreacyjnym i turystycznym. Miały one zasięg lokalny, wojewódzki i ogólnopolski. Uczestniczyła w nich zarówno młodzież OHP, jak i młodzież ze środowisk lokalnych. Przy organizacji imprez kładziono nacisk na różnorodność tematyczną, aby wyjść naprzeciw rozległym zainteresowaniom młodzieży, co miało wpływ na zaangażowanie liczniejszej grupy uczestników. Wśród ubiegłorocznych imprez centralnych i ogólnopolskich wymienić należy: Finał I Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy Informatycznej w Tarnowie, Ogólnopolski Halowy Turniej Piłki Nożnej

Młodzieży OHP w Szczecinie, Ogólnopolski Turniej Halowej Piłki Siatkowej Dziewcząt OHP w Roskoszy, Konkurs „Sprawny w zawodzie” w Pleszewie, Finał Ogólnopolskiego Turnieju Piłki Nożnej Młodzieży OHP w Wiechlinach, Centralne Prezentacje Amatorskiej Twórczości Artystycznej Młodzieży OHP w Lesznie, Finał V Ogólnopolskiego Konkursu Papięskiego w Wadowicach, IV Ogólnopolskie Regaty Żeglarskie w Człuchowie, V Ogólnopolską Spartakiadę Sportową Młodzieży OHP i Młodzieży Niepełnosprawnej w Pleszewie, Ogólnopolską Pielgrzymkę Młodzieży i Kadry OHP na Jasną Górę, Mistrzostwa Polski w Wędkarstwie Sławkowym, Ogólnopolskie Spotkanie Wigilijne Młodzieży OHP w Dobieszkowie.

- Minister Zdrowia w roku 2007 objął honorowym patronatem organizowaną przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, II edycję „Młodzieżowego Ogólnopolskiego Przeglądu Spektakli Profilaktycznych (MOPS). Przegląd amatorskich młodzieżowych zespołów, które wykorzystując techniki teatralne docierają z przekazem profilaktycznym do rówieśników, spotkał się z dużym zainteresowaniem szkół, domów kultury i placówek opiekuńczo-wychowawczych. W przeglądzie uczestniczyło 29 zespołów – łącznie ponad 400 młodych ludzi wraz z opiekunami. Zespoły przygotowywały autorskie spektakle poruszające problematykę ważną dla młodych ludzi (picie alkoholu, narkotyki, przemoc, konflikty i problemy międzypokoleniowe itp.), które prezentowały nie tylko na przeglądzie, ale także w swoich środowiskach dla rówieśników.
- Minister Edukacji Narodowej:
 - dofinansował realizację zadania publicznego pn. „Krajowy wypoczynek dla dzieci i młodzieży szkolnej”, przy wyborze ofert kierowano się przede wszystkim atrakcyjnością i nowatorskim podejściem do programów realizowanych na koloniach i obozach,
 - dofinansował 21 obozów językowych, w których uczestniczyło 1.955 uczniów szkół polskich. W czasie obozów młodzież uczestniczyła w warsztatach językowych oraz w zajęciach rekreacyjno-sportowych i turystyczno-krajoznawczych pod opieką kadry lektorów i wolontariuszy.
- Z inicjatywy Stowarzyszenia na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” w roku 2007 realizowano następujące zadania:

- prowadzono warsztaty edukacyjne metodami aktywnymi (mini edukacja, scenki, role, ćwiczenia, rundki) na których młodzież miała okazję rozwijać swoje umiejętności i kompetencje społeczne;
 - prowadzono Klub Gimnazjalisty dostępny dla młodzieży dwa razy w tygodniu – w poniedziałki i czwartki w godzinach 16.00-20.00. Formy pracy oraz zagospodarowania czasu wolnego zostały dopasowane przez pedagoga-opiekuna świetlicy do potrzeb gimnazjalistów. W ramach tego zadania mieścił się korepetycyjny klub samopomocowy, gdzie gimnazjaliści otrzymywali pomoc w odrabianiu lekcji oraz mieli okazję do wymiany spostrzeżeń i poglądów w ramach dyskusji;
 - odbywały się także zajęcia literackie, podzielone na bloki tematyczne: literacko-kulturoznawcze i językoznawcze, prowadzono warsztaty plastyczne, koło historyczno-wycieczkowe, koło filmowe oraz sekcję sportową.
- Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego:
- wsparło finansowo inicjatorów i realizatorów projektów adresowanych do dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, o utrudnionym dostępie do edukacji, oferty kulturalnej, form atrakcyjnego spędzania wolnego czasu. Do realizacji zatwierdzono 110 wniosków. Wnioski, które otrzymały akceptację dotyczą w większości zajęć pozalekcyjnych – rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży: sportowe, przedmiotowe, artystyczne, rekreacyjne i inne pobudzające aktywność dzieci i młodzieży. Działaniami zostało objętych około 35.721 uczniów, z których kilka tysięcy wzięło udział w kilku formach, czyli szacunkowo około 50.000 dzieci i młodzieży skorzystało z różnych form dotowanych zajęć pozalekcyjnych, co stanowi blisko 20% wszystkich uczniów w województwie;
 - zorganizowano wypoczynek letni dla 1.955 uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych.
- Wojewoda Wielkopolski przeprowadził konkurs pn.: „Organizacja zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich lub zagrożonych wykluczeniem społecznym”. W ramach tego konkursu do realizacji skierowano 39 projektów;
- Na terenie gmin i powiatów województwa małopolskiego - tych, które nie prowadziły jeszcze do tej pory placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia

dziennego – działały różnego rodzaju świetlice (przedszkolne, przy domach kultury, parafiach), kluby sportowe, organizowane były obozy sportowe, szkolne, profilaktyczno – edukacyjne wyjazdy biwakowe dla dzieci i młodzieży zagrożonej demoralizacją i przestępczością i uzależnieniami, środowiskowe imprezy kulturalne i sportowe. Funkcjonowały i powstawały nowe kluby oraz koła zainteresowań, ogniska pracy pozaszkolnej, kawiarenki internetowe.

Na podkreślenie zasługują działania:

- w powiecie nowosądeckim realizowano program „Zapobiegania demoralizacji wśród dzieci i młodzieży objętych pomocą instytucjonalną oraz nadzorem kuratora”. Celem tego programu była organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych patologią i demoralizacją, objętych nadzorem kuratora i umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i rodzinach zastępczych;
 - w powiecie brzeskim organizowane były kolonie i obozy dla dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, niewydolnych wychowawczo, dysfunkcyjnych i patologicznych, wycieczki, wyjazdy biwakowe dla dzieci i młodzieży zagrożonych demoralizacją, przestępczością i uzależnieniami (np. biwak terapeutyczny: „Agresja i sposoby radzenia sobie z nią” dla 50 osób, zorganizowany przez Stowarzyszenie Wspierania Młodzieży „Wzrastanie”, obozy szkoleniowo – socjoterapeutyczne dla młodzieży liderów promocji zdrowia).
- W województwie pomorskim:
- na terenie miasta Słupska zorganizowano zajęcia pozalekcyjne we współpracy szkół z parafią. Zajęcia prowadzili księża salezjanie. Celem nadrzędnym programu pod nazwą „SALOS” jest wychowanie przez sport,
 - w czasie ferii zimowych i wakacji letnich organizowane były przez parafię obozy sportowe,
 - z inicjatywy nauczycieli szkół i placówek podjęto szereg działań wychowawczych i profilaktycznych skierowanych do uczniów szkół i placówek województwa pomorskiego, m.in.: organizowano tygodnie profilaktyczne w ramach ogólnopolskiej kampanii „Zachowaj trzeźwy umysł 2007” oraz „Agresji Stop”, „Bezpieczna Szkoła”, „Dni Bezpieczeństwa”. Ponadto organizowano imprezy integrujące zespoły klasowe, całe środowisko szkolne

i rodziców, np.: Szkolny Festyn Rodzinny, Dzień Pieczonego Ziemniaka, pisanie prac literackich nt.: „Jak pokojowo rozwiązywać konflikty, czyli dobre rady nie od parady” oraz sportowe zajęcia pozalekcyjne.

- Na terenie województwa zachodniopomorskiego organizowane były warsztaty artystyczne, teatralne, rekreacyjne. Tworzone były grupy wsparcia. Podczas tych spotkań dzieci i młodzież informowani byli o sposobach rozwiązywania problemów, prospołecznych metodach rozwiązywania konfliktów, a także o nabywaniu umiejętności społecznych zwiększających pozytywną samoocenę i poczucie przynależności do grupy.
- Na terenie województwa podlaskiego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym organizowano zajęcia: muzyczne, plastyczne, teatralne, sportowe, z fryzjerstwa i gastronomii. Wychowankowie prowadzili radiowęzeł. Dzięki staraniom kuratorów z Białegostoku 37 dzieci wyjechało na kolonie do Jastarni w ramach akcji letniej organizowanej przez Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Droga” o. E.Konkola.
- W województwie mazowieckim w ramach organizacji czasu wolnego i zajęć pozaszkolnych odbywały się imprezy o charakterze profilaktycznym, jak festyn: „Z nami bezpieczniej”, turnieje wiedzy i konkursy plastyczne, debaty dla uczniów związane z profilaktyką uzależnień i problemem przemocy. Ponadto wspierano szkolne i lokalne inicjatywy alternatywnych rozwiązań zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży, w tym upowszechniano program „Edukacja przez sport”.
- Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego organizowano zajęcia pozalekcyjne w placówkach oświatowych, młodzieżowych domach kultury i Pałacu Młodzieży. W ramach zajęć stałych i imprez otwartych odbywały się zajęcia plastyczne, artystyczne, językowe, naukowe, klubowe, sportowe i terapeutyczne.
- W województwie świętokrzyskim we współpracy z organizacjami pozarządowymi organizowano okolicznościowe spotkania i imprezy ogólnodostępne promujące zdrowy styl życia np. cykl imprez „Trzeźwe Lato”, „Ogólnopolskie biegi trzeźwości”.
- Na terenie województwa podkarpackiego w Heluszu, we współpracy z Parafią Chrystusa Króla w Jarosławiu oraz Stowarzyszenia Rodziny Kolpinga w Jarosławiu, przeprowadzono konkurs pn.: Bezpieczne Wakacje 2007, w którym wzięli udział uczestnicy pikniku „Bezpiecznie, trzeźwo, zdrowo” – 95 osób.

- Samorząd Województwa Lubelskiego aktywnie uczestniczył w organizowaniu spotkań okolicznościowych, festynów, spartakiad i innych imprez adresowanych do dzieci i młodzieży we współpracy z Komendą Wojewódzką Policji, Kuratorium Oświaty w Lublinie, samorządami lokalnymi, placówkami oświatowymi. Ponadto szkoły organizowały zimowiska, kolonie letnie oraz kolonie profilaktyczne dla dzieci i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym i z rodzin ubogich.

R.VI.4 Strategie powstrzymujące

Działania z tego obszaru koncentrowały się głównie wokół zwiększania dostępności do poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, punktów informacyjnych, telefonów zaufania oraz realizacji programów prewencyjnych.

Przykłady inicjatyw:

- **Działania Policji:**

- Policja lubuska kontynuowała wojewódzki program pn. „Lupo”, który obejmuje szereg inicjatyw na rzecz pracy edukacyjno - wychowawczej wśród dzieci i młodzieży w celu ograniczenia przestępczości pospolitej oraz poprawy społecznego wizerunku policjanta. Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim koordynował w całym województwie lubuskim program prewencyjny „Bezpieczne Gimnazjum”. Ideą przewodnią jest, aby z programem identyfikowali się nie tylko policjanci, ale przede wszystkim podmioty współpracujące i współfinansujące akcję.

Program realizowany jest w 77 gimnazjach i obejmuje ponad 13.000 uczniów klas gimnazjalnych woj. lubuskiego. Główne cele programu to wzrost świadomości prawnej nieletnich, kształtowanie pozytywnych wzorców zachowań młodzieży, budowa autorytetu osób i instytucji kreujących politykę bezpieczeństwa woj. lubuskiego, ograniczanie zjawisk patologicznych z udziałem nieletnich, w tym w szczególności związanych z uzależnieniami, wyzwalanie inicjatywy młodego pokolenia w zakresie podejmowania działań na rzecz bezpieczeństwa,

- Komenda Stołeczna Policji w 2007r. nawiązała współpracę z ogólnopolskim komunikatorem Gadu-Gadu, której efektem było uruchomienie w Wydziale Prewencji KSP serwisu internetowego „Gadu-Gadu”. Ta nowa forma komunikacji społeczeństwa z Policją za pośrednictwem komunikatora

internetowego „Gadu–Gadu”, służyć ma przede wszystkim odbieraniu wiadomości o niepokojących zjawiskach mających miejsce na terenie szkół i innych miejscach przebywania młodzieży szkolnej. Dodatkowo uruchomiono w Wydziale Prewencji KSP trzy numery telefonów 603-76-09, 603-67-95, 603-68-48, pod którymi również można zgłaszać problemy związane z przemocą w szkołach.

- Policja w województwie świętokrzyskim w ramach programu „Bezpieczeństwo w sieci” w grudniu 2007r. stworzyła program dla szkół gimnazjalnych pn. „Jak bezpiecznie i zgodnie z prawem korzystać z Internetu”, który od stycznia 2008r. jest wdrażany we wszystkich gimnazjach województwa świętokrzyskiego,
- w województwie lubelskim wykorzystywano funkcjonujące na danym terenie programy prewencyjne ukierunkowane na przeciwdziałanie przestępczości i demoralizacji wśród dzieci i młodzieży, np.: „Jestem Bezpieczny”, „Żyj Normalnie” itp. Kontynuowano realizację działań prewencyjnych ukierunkowanych na wagarującą młodzież między innymi w ramach programu „Puste ławki – Stop” i „Gimbus Patrol”,
- KWP w Łodzi realizuje program prewencji kryminalnej pn.: „Policyjna Akademia Bezpieczeństwa”. Nauczyciele prowadzą lekcje z uczniami na podstawie przygotowanego przez Wydział Prewencji KWP w Łodzi materiału dydaktycznego pt.: „Wychowanie w Bezpieczeństwie”. Tematyka zajęć dotyczy m.in. kontaktu z nieznanym, bezpieczeństwa podczas drogi do szkoły, bezpieczeństwa podczas zimowego i letniego wypoczynku. W prowadzone działania zaangażowały się także: Kuratorium Oświaty w Łodzi, Urząd Marszałkowski w Łodzi, Łódzka Chorągiew ZHP, Łódzka Grupa Wojewódzka Międzynarodowego Stowarzyszenia Policji IPA,
- Wydział Prewencji KWP w Poznaniu opracował i zaoferował szkołom dwa autorskie programy profilaktyczno – prewencyjne: „Z Pyrkiem bezpieczniej” oraz „Wielkopolski Program Prewencyjny Bezpieczna Szkoła”. Programy te są obecnie realizowane w szkołach województwa wielkopolskiego:
 - celem wielkopolskiego programu prewencyjnego „Bezpieczna Szkoła”, jest prowadzenie szeroko rozumianej profilaktyki wiktymologicznej – uczenie dzieci i młodzieży unikania zagrożeń, a także edukacja rodziców

- i nauczycieli w zakresie wychowania i promowania postaw pomagających w zachowaniu bezpieczeństwa,
- program edukacyjny „Z Pyrkiem bezpieczniej” skierowany do dzieci nauczania zintegrowanego (6-10 lat). Jego podstawowym celem jest edukacja dzieci w zakresie bezpiecznego postępowania w domu, jak i poza nim.
 - Komenda Wojewódzka Policji w Szczecinie, realizowała m.in. programy:
 - „Bezpieczna Szkoła” jest autorskim programem Wydziału Komunikacji Społecznej KWP w Szczecinie i Fundacji „Razem Bezpieczniej”, mającym na celu podnoszenie świadomości wszystkich osób, którym zależy na bezpieczeństwie dzieci i młodzieży znajdującej się na terenie szkoły w zakresie problematyki uzależnień. Adresowany jest do wszystkich szkół województwa zachodniopomorskiego;
 - „Przyjaciele Gryfusia” jest autorskim programem Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, którego głównym celem jest ograniczenie przestępczości, w tym przestępczości wśród nieletnich oraz promocja pozytywnych zachowań wśród najmłodszych. Ma on charakter długofalowy. Jest to przedsięwzięcie skierowane do wszystkich dzieci szkół podstawowych województwa zachodniopomorskiego. W pierwszym roku tj. od września 2006, realizacją programu zostało objętych 16500 dzieci klas pierwszych szkół podstawowych, w 2007 roku 17 200 uczniów.
 - W województwie dolnośląskim prowadzono akcje:
 - „Stop wagarom - wybieram szkołę” - działania prewencyjne były realizowane w IV kwartale 2006 oraz w I kwartale 2007. W ramach realizacji przedsięwzięcia ujawniono 1316 wagarowiczów, którzy stanowili 21,0% legitymowanych nieletnich w okresie trwania akcji. Podczas działań ujawniono uczniów, którzy w czasie wagarów popełniali czyny karalne, spożywali alkohol lub zażywali środki odurzające;
 - „Grupy Prewencyjnego Wsparcia Szkół” – program prewencyjny Komendy Miejskiej Policji we Wrocławiu, który ukierunkowany jest na rozwiązywanie sytuacji trudnych na terenie wrocławskich szkół. Istotą programu jest współdziałanie przedstawicieli wielu podmiotów, których podstawowym zadaniem jest rozpoznanie i eliminowanie zagrożeń w środowisku szkolnym.

➤ Minister Edukacji Narodowej:

- wdrożył Rządowy Program poprawy stanu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”, w ramach którego m.in. w szkołach i placówkach realizowane były programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży oraz szkolenia dla nauczycieli, wychowawców i rodziców w zakresie posługiwania się programami profilaktycznymi. W ramach *Programu* zorganizowany został konkurs pn. „Zapobiegania agresji i przemocy poprzez propagowanie pozytywnych wzorców w społeczeństwie oraz aktywizowanie dzieci i młodzieży w działania na rzecz społeczeństwa” z dotacją na kwotę 600 tys. zł. Do preferowanych form realizacji należało: opracowanie i realizacja programów profilaktycznych mających na celu ograniczenie zjawisk agresji i przemocy, opracowanie i realizacja programów propagujących wolontariat, organizowanie konkursów związanych z promowaniem działań na rzecz społeczeństwa, opracowanie i wydawanie publikacji promujących pozytywne wzorce wśród dzieci i młodzieży;
- mając na uwadze społeczne oczekiwania dotyczące zwiększenia zasięgu i dostępności specjalistycznej pomocy psychologiczno – pedagogicznej, zarezerwował środki finansowe na wzmocnienie i upowszechnienie doradztwa, poradnictwa i konsultacji psychologiczno-pedagogicznych dla rodziców, uczniów i nauczycieli. Punkty konsultacyjne w szkołach, stworzone przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne przyczyniły się do zwiększenia dostępności specjalistycznej pomocy w tym zakresie;
- w roku 2007 Ministerstwo Edukacji Narodowej realizowało rządowy program wspierania i powstawania regionalnych lub lokalnych programów wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w 2007r. pn.: „Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych”. Program zakładał zintegrowanie lokalnych środowisk wokół problemów i potrzeb dzieci, zainicjowanie i wsparcie aktywności tych środowisk w zakresie udzielania uczniom odpowiedniej pomocy umożliwiającej pokonania barier edukacyjnych i przechodzenie na wyższe poziomy edukacji oraz wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.

➤ Działania Ministra Zdrowia:

- Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy współpracy ze Stowarzyszeniem Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży w Łodzi uruchomił telefon „Pomarańczowa Linia – telefon dla rodziców oraz młodych ludzi pijących alkohol (0 801 140 068). Jest to ogólnopolska linia działająca od poniedziałku do piątku w godz. 14.00-20.00. Celem tego projektu jest zwiększanie kompetencji rodziców w zakresie profilaktyki rodzinnej oraz edukacja młodzieży w zakresie zagrożeń i strat związanych z piciem alkoholu. Dzięki prowadzonej bazie danych placówek oferujących specjalistyczną pomoc na terenie całego kraju, osoby dzwoniące kierowane były w odpowiednie miejsce. Informacji i porad udzielali przeszkoleni psychologowie. W ośrodku prowadzone były również grupy wsparcia dla rodziców i młodzieży. Realizowany był także program interwencyjno-terapeutyczny dla młodzieży eksperymentującej z alkoholem i innymi substancjami psychoaktywnymi;
- na zlecenie Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych od 1995r. funkcjonuje Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. W ramach zadania prowadzony jest ogólnopolski telefon interwencyjny (0 801 120 002) dla ofiar przemocy w rodzinie.
- Program „FreD goes net”
W roku 2007 rozpoczęła się realizacja 3-letniego projektu pn. „FreD goes net” dofinansowanego przez Unię Europejską ze środków Programu Zdrowia Publicznego (Public Health Programme). „FreD goes net” jest programem profilaktyki selektywnej skierowanym do młodych osób używających substancji psychoaktywnych. Projekt ma na celu adaptację i rozpowszechnienie w Europie opracowanej w Niemczech metody krótkiej interwencji profilaktycznej. W założeniach projektu uwzględnia się ścisłą współpracę z policją i systemem karnym. W Niemczech uczestnicy programu FreD to młodzi ludzie po raz pierwszy zatrzymani przez policję w związku z wykroczeniem na tle narkotykowym. Udział w programie jest dla nich alternatywą do postępowania sądowego. Wypracowany został mechanizm ścisłej współpracy policji, która zachęca zatrzymanego do zgłoszenia się do programu, pracownikami socjalnymi, którzy mogą wydać rekomendację do udziału w programie oraz oskarżyciela, który ma prawo rekomendować

zatrzymanemu zgłoszenie się do programu i wycofać oskarżenie osób, które program ukończyły.

Osoby zakwalifikowane do programu biorą udział w zajęciach grupowych prowadzonych metodą wywiadu motywacyjnego. Celem zajęć jest pobudzenie uczestników do refleksji, podniesienie poziomu ich wiedzy na temat używania narkotyków, zachęcenie uczestników do świadomego postępowania, oceny ryzyka i odpowiedzialności, zmiana nastawienia i zachowania w stosunku do używania narkotyków oraz poznanie oferty lokalnego systemu pomocowego. Tematami poruszonymi na spotkaniach są: prawo, wiedza o narkotykach, zdrowie, zachowania społeczne oraz system pomocowy. Efektywność metody, dobre wyniki ewaluacji programu „FreD” stały się przyczyną stworzenia projektu „FreD goes net”. Celem projektu jest rozpowszechnienie metody w całej Europie. W projekcie w 9 krajach (w tym Polska) zostanie przeprowadzone pilotażowe wdrożenie programu.

W ramach projektu planowane jest przeprowadzenie diagnozy potrzeb i problemu używania narkotyków, wypracowanie modelu implementacji projektu, adaptacja podręcznika, pilotażowa realizacja projektu oraz jego ewaluacja.

Beneficjentem i koordynatorem projektu w Polsce jest Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii.

- ogólnopolski Telefon Zaufania „Narkotyki – Narkomania” 0 801 199 990

Oferta Ogólnopolskiego Telefonu Zaufania „Narkotyki – Narkomania” skierowana jest do osób z problemem narkomanii – osób używających narkotyków, uzależnionych oraz ich bliskich. Do zakresu pomocy świadczonej przez pracowników infolinii należy udzielanie informacji na temat systemu leczenia i adresów konkretnych placówek, informowanie o przepisach prawnych związanych z narkomanią oraz udzielanie porad i wsparcia psychologicznego. Telefon jest czynny codziennie w godzinach 16-21.00. W 2007 roku udzielono 1481 porad. Podobnie jak w latach poprzednich dominowały telefony od rodzin osób sięgających po narkotyki (76%). Pozostali rozmówcy Telefonu to osoby biorące środki psychoaktywne (13%) oraz osoby postronne, poruszone z jakiś powodów sprawą narkotyków (sąsiedzi, koledzy, wychowawcy itd) stanowili oni 11 % dzwoniących. Wśród osób z problemem narkotykowym, o których toczyła się rozmowa,

zdecydowanie przeważali ludzie dorośli (ok. 70%) i liczba ta zwiększa się z roku na rok. Najbardziej popularne substancje pojawiające się w telefonie to nadal marihuana i syntetyki.

- Poradnia Internetowa www.narkomania.org.pl

Celem programu poradni internetowej było udzielanie pomocy i dostarczenie rzetelnej wiedzy zarówno osobom z problemem narkotykowym jak i współ-uzależnionym n.t. narkomanii, narkotyków, form pomocy itd.

Poprzez liczne artykuły i publikacje umieszczone na stronie, rodzice mogli znaleźć informacje na temat problematyki uzależnień, dowiedzieć się jak rozpoznać symptomy używania przez ich dzieci środków psychoaktywnych, jak rozmawiać z takim dzieckiem i gdzie szukać pomocy (baza placówek pomocowych). Istniała także możliwość uzyskania konkretnej porady poprzez anonimową formę pomocy on-line. W roku 2007 strona poradni internetowej została odwiedzona ok. 214 000 razy. Udzielono 1 789 porad. Na wszelkie pytania odpowiedzi udzielali: psycholog (1132 porady), lekarz (530 porad) i prawnik (127 porad).

Na podstawie treści pytań szacuje się, że ok. 60% z nich zadanych zostało przez członków rodzin, partnerów lub znajomych osób z problemem narkotykowym, natomiast ok. 30% zadanych zostało przez użytkowników substancji psychoaktywnych (głównie narkotyków, ale także alkoholu, tytoniu, leków).

- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Gorlicach realizowało zadanie publiczne dofinansowane przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, program „Nam nie jest wszystko jedno - przeciwdziałanie agresji i przemocy zwłaszcza w środowisku rówieśniczym”. Projekt dotyczył: prowadzenia zajęć terapeutycznych i informacyjnych mających na celu dostarczenie dzieciom i młodzieży informacji na temat sposobów radzenia sobie z rozładowywaniem negatywnych emocji, szkodliwości picia alkoholu, palenia papierosów i zażywania narkotyków, właściwego spędzania czasu wolnego. Stałym elementem realizowanego przez TPD projektu było prowadzenie zajęć terapeutycznych z dziećmi i młodzieżą. Organizowano także pogadanki na temat obowiązujących norm prawnych z udziałem funkcjonariusza Policji i sędziego. Celem tego rodzaju działań było kształtowanie wśród młodych ludzi właściwych postaw społecznych.

- Stowarzyszenie „Dorośli-Dzieciom” z Sępólna Krajeńskiego realizowało zadanie publiczne pn.: „Młodość Na Wsi Bez Narkotyków”.

W ramach zadania:

- promowano działalność Punktu Konsultacyjno-Profilaktycznego ds. Przeciwdziałania Narkomanii oraz Punktu Interwencji Kryzysowej wśród młodzieży i rodziców 16 wsi gminy Sępólno Krajeńskie i Kamień Krajeński;
- przeprowadzono cykl szkoleń dla młodzieży skierowanych na przedstawienie konsekwencji zażywania i eksperymentowania z narkotykami oraz uświadomienie młodym ludziom co to jest przemoc, kiedy występuje, w jaki sposób można jej się przeciwstawić i gdzie szukać pomocy;
- przeprowadzono cykl szkoleń dla rodziców, podczas których mówiono na temat „czerwonych sygnałów”, możliwości zbadania zawartości narkotyku w moczu, umiejętności rozpoznawania symptomów zażycia narkotyku;
- wydrukowano ulotki i plakaty przedstawiające informacje na temat niebezpieczeństwa zażywania narkotyków i możliwości uzyskania fachowej pomocy.

W ramach projektu prowadzone były dyżury konsultacyjno - informacyjne w Punkcie Konsultacyjno-Profilaktycznym ds. Przeciwdziałania Narkomanii oraz w Punkcie Interwencji Kryzysowej. W trakcie realizacji zadania publicznego nastąpił wzrost liczby konsultacji i udzielania porad telefonicznych. Zadaniem objęto 236 osób.

- Kuratorium Oświaty w Poznaniu w 2007r.:
- w ramach programu „Zero tolerancji dla przemocy w szkole utworzyło przy Poradniach Psychologiczno - Pedagogicznych 49 punktów konsultacyjnych w szkołach w celu wzbogacenia form pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
 - prowadziło wspólnie z Policją program edukacyjny „Z Pyrkiem bezpieczniej” skierowany do dzieci nauczania zintegrowanego (6-10 lat).
- W województwie warmińsko-mazurskim:
- zrealizowano dwa projekty w ramach rządowego programu „Razem bezpieczniej”: w projekcie „Młodzi kontra agresja i uzależnienia” uczestniczyły dzieci i młodzież z 40 szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. W ramach projektu „Koalicje na rzecz

bezpieczeństwa” przeszkolone zostały 83 osoby. Odbyło się 224 godzin szkoleń. Cykl szkoleniowy dostarczył specjalistycznej wiedzy i umiejętności z zakresu zapobiegania przemocy;

- w celu zwiększenia dostępności do poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego we wszystkich powiatach województwa warmińsko-mazurskiego zorganizowano punkty konsultacyjne, zapewniające dostęp zainteresowanym osobom do pomocy specjalistycznej. Ponadto zaobserwowano wzrost zatrudnienia pedagogów,
 - Warmińsko - Mazurski Kurator Oświaty powołał grupę zadaniową ds. bezpieczeństwa w szkole, tworzącą płaszczyznę stałej współpracy. W skład grupy wchodzi: przedstawiciele Kuratorium Oświaty, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Polskiego Czerwonego Krzyża, Komendy Wojewódzkiej Policji, Zarządu Okręgu Warmińsko-Mazurskiego ZHR, Komendy Chorągwi Warmińsko-Mazurskiej ZHP, Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, Straży Miejskiej w Olsztynie, Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej, dyrektorzy szkół różnych typów.
- Kuratorium Oświaty w Krakowie:
- uruchomiło „Kuratorski Telefon Zaufania” dla uczniów i ich rodziców oraz nauczycieli o numerze komórkowym 0 667 977 678. Telefon funkcjonuje we wszystkie dni pracy urzędu w godzinach 7:00–16:00, a w sprawach pilnych zwłoki - całą dobę;
 - w większości gmin i powiatów województwa małopolskiego realizowano różnorodne programy: „Cukierki – wczesna profilaktyka”, „Narkotyki zagłuszają rytm muzyki” „Elementarz - 7 kroków”, realizowane w Środowiskowej Świetlicy Socjoterapeutycznej „Gniazdo” w Bieczu.
- Na terenie województwa podlaskiego działania skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców, polegały m.in.: na realizowaniu programów modułowych:
- „Profilaktyka w szkole dla młodzieży niedostosowanej społecznie”,
 - „System zapobiegawczy Św. Jana Bosko”,
 - realizacja indywidualnych programów resocjalizacyjnych,
 - realizacja programu wychowawczo – resocjalizacyjnego,
 - realizacja programu poprawy efektywności bezpieczeństwa uczniów w szkole;

- w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych wychowankowie brali udział w terapiach indywidualnych. Ponadto opracowano indywidualne programy resocjalizacyjne, opracowano jasny i czytelny system kar i nagród oraz zapewniono całodobową opiekę wychowankom i kontrolowano realizację obowiązku szkolnego i nauki;
- Na terenie województwa mazowieckiego:
 - Policja wspólnie ze strażą pożarną, strażą miejską, organami wymiaru sprawiedliwości oraz placówkami oświatowymi realizowała programy prewencyjne np. „Patrol szkolny”, „Lato w mieście”, „Bezpieczne wakacje”, „Niebieski tydzień”, „Tydzień pomocy ofiarom przemocy”;
 - w ramach poradnictwa specjalistycznego uruchomiono także telefon zaufania i telefon interwencyjny, dzięki którym osoby znajdujące się w trudnej sytuacji mogły otrzymać psychologiczne wsparcie przy jednoczesnym zachowaniu anonimowości. Utworzono punkty konsultacyjne poradni psychologiczno – pedagogicznych.
 - w Kuratorium Oświaty w Warszawie zorganizowano telefon zaufania i upowszechniono wiedzę dotyczącą innych telefonów zaufania.
- W województwie świętokrzyskim pomiędzy Stowarzyszeniem „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach a samorządem Województwa Świętokrzyskiego, Urzędem Wojewódzkim, Akademią Świętokrzyską, Komendą Wojewódzką Policji w Kielcach i Ochotniczym Hufcem Pracy w Kielcach zostało podpisane porozumienie w obszarze współpracy w dziedzinie diagnozy oraz profilaktyki środowiska szkolnego i akademickiego w zakresie zachowań problemowych wśród dzieci i młodzieży oraz używania substancji psychoaktywnych. W ramach tych działań powstały w 28 szkołach punkty konsultacyjne, w których dwa razy w tygodniu dyżur pełnią terapeuci.
- Poradnie psychologiczno-pedagogiczne z terenu województwa opolskiego utworzyły na terenie szkół punkty konsultacyjne mające na celu przybliżenie bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej w miejscu zamieszkania uczniów.
- Na terenie całego województwa lubuskiego:
 - w celu niedopuszczenia do eskalacji zjawisk zagrażających bezpieczeństwu dzieci i młodzieży wdrożono działania pn.: „Gimbus patrol”. Celem tych działań

była ochrona dzieci i młodzieży przed przestępczością i innymi patologiami, kształtowanie świadomości prawnej i wiktymologicznej dzieci i młodzieży oraz poprawa stanu i poczucia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży i ograniczenie zjawiska kryminogennych wśród dzieci i młodzieży;

- Komenda Powiatowa Policji w Nowej Soli realizowała program „Bezpieczna Szkoła” adresowany do uczniów szkół podstawowych gimnazjów, rodziców i nauczycieli, składający się z pięciu bloków tematycznych: szkoła wolna od narkotyków, od przemocy, bezpieczne wakacje, bezpieczna droga do szkoły i bezpieczna zima. W ramach programu specjaliści (terapeuci, psycholodzy, pedagodzy) oraz policjanci prowadzili spotkania i szkolenia dla uczniów i dorosłych oraz organizowano konkursy plastyczne, spektakle teatralne, wydawano materiały prewencyjne, przekazywano elementy i kamizelki odblaskowe;
 - poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ze środków MEN, zorganizowały na terenie szkół punkty konsultacyjne. Do realizacji zadania w województwie lubuskim zakwalifikowano 21 poradni psychologiczno - pedagogicznych. W sumie z pomocy punktów konsultacyjnych skorzystały 1593 osoby.
- Na terenie województwa lubelskiego:
- w placówkach opiekuńczo-wychowawczych prowadzone były zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia muzykalno-terapeutyczne oraz indywidualna pomoc w nauce pod kątem niwelowania braków i eliminacji zaburzeń percepcji. W ramach wzmocnienia współpracy między instytucjami działającymi na polu pomocy społecznej powołano zespoły interdyscyplinarne, których zadaniem było m.in. podejmowanie działań na rzecz osób dotkniętych przemocą domową oraz zapobiegania patologii społecznej.
 - z inicjatywy nauczycieli szkół i placówek podjęto szereg działań wychowawczych i profilaktycznych skierowanych do uczniów szkół i placówek województwa pomorskiego - programy profilaktyczne m.in.: „Spójrz inaczej”, „Spójrz inaczej na agresję”, „Saper – jak rozładować agresję”.

R.VI.5 Strategie zmniejszania szkód

Działania z tego obszaru ogniskują się wokół problemów organizacji indywidualnej pomocy profilaktyczno-wychowawczej dla dzieci z zaburzeniami zachowania, organizacji sieci publicznych i niepublicznych placówek wsparcia dziennego, a także zapewnieniu opieki dzieciom pozbawionym właściwych warunków wychowawczych i opiekuńczych w rodzinie.

Przykłady inicjatyw:

➤ **Działania OHP:**

- prowadzenie działań o charakterze środowiskowym w ramach świetlic środowiskowych oraz ośrodków profilaktyki i interwencji społecznej, funkcjonujących w strukturach OHP;
- wychowankowie wymagający wzmożonych oddziaływań byli objęci dodatkową opieką i pomocą. W poszczególnych jednostkach OHP organizowano indywidualną pomoc profilaktyczno - wychowawczą dla młodzieży z zaburzeniami zachowania i adaptacji społecznej, przy współpracy specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych, poradni uzależnień oraz innych podmiotów zajmujących się problematyką młodzieży. Kadra pedagogiczna OHP w poszczególnych województwach, we współpracy z podmiotami wspierającymi, prowadziła działania ukierunkowane na pomaganie progresywne, dążące do usamodzielnienia, wychodzenia z bezradności, przystosowania do samodzielnego rozwiązywania trudnych problemów i wychodzenia z kryzysowych sytuacji.

W tym zakresie odbywały się zajęcia socjoterapii dla uczestników niedostosowanych społecznie, przejawiających nadmierną agresję. Zajęcia rozwijające umiejętność konstruktywnego rozwiązywania konfliktów prowadzone były grupowo i indywidualnie. Dla młodzieży mającej trudności w uczeniu się organizowane były zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, a także terapeutyczne-wykorzystujące twórczość plastyczną, umiejętności muzyczne, ćwiczenia relaksacyjne i inne.

- Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii dofinansowało zadanie pn.: „Programy profilaktyczne dla osób zagrożonych uzależnieniem oraz eksperymentujących z narkotykami”. Realizacja tego zadania ukierunkowana była

na zwiększenie oferty profesjonalnej pomocy osobom zagrożonym narkomanią oraz eksperymentujących z narkotykami. Wspartych zostało 85 projektów, których cele obejmowały m.in. zmniejszenie skutków wzrastania dzieci i młodzieży w niekorzystnym środowisku rodzinnym i rówieśniczym, poprawę ich funkcjonowania emocjonalnego i społecznego, kształtowanie adekwatnych przekonań normatywnych dotyczących narkotyków, promocje postaw prozdrowotnych. Bazą dla realizacji tych programów były placówki działające w środowisku lokalnym – świetlice socjoterapeutyczne, ogniska wychowawcze, kluby młodzieżowe, ośrodki profilaktyki społecznej, punkty konsultacyjne, poradnie profilaktyki środowiskowej i poradnie profilaktyki i leczenia uzależnień.

- Ministerstwo Edukacji Narodowej zorganizowało konkurs na realizację zadania publicznego pn.: „Wsparcie działalności młodzieżowych ośrodków wychowawczych (MOW) i młodzieżowych ośrodków socjoterapii (MOS). Jako podstawowe cele zadania wskazano poprawę jakości i efektywności działań wychowawczych i resocjalizacyjnych prowadzonych w MOW i MOS oraz optymalizację wykorzystania możliwości organizacyjno-kadrowych MOW i MOS, w tym poprawę warunków funkcjonowania placówek.
- W Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej realizacja zadań wynikających z *Programu* w 2007r. przebiegała w ramach resortowego Programu Wspierania Jednostek Samorządu Terytorialnego w Budowaniu Lokalnego Systemu Opieki nad Dzieckiem i Rodziną. W jego ramach dofinansowano 110 programów na łączną kwotę 2.118.000 zł.

W ich ramach prowadzono różnorodne działania w tym m.in.: prowadzono świetlice środowiskowe i socjoterapeutyczne, warsztaty terapeutyczne, aktywizowano społeczność lokalną, indywidualną pomoc psychologiczną i pedagogiczną dla dzieci i młodzieży w zakresie samodoskonalenia i rozwoju osobistego, poradnictwo prawne, psychologiczne i pedagogiczne dla rodziców, tworzono hostele przy dziennych placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

- Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” prowadziło konsultacje psychologiczne i zajęcia terapeutyczne poprzez indywidualne spotkania z psychologiem lub odpowiednim specjalistą, w trakcie których młodzież sama lub z rodzicem czy opiekunem miała możliwość omówienia zaistniałych problemów, czy też budowania dobrych relacji

rówieśniczych lub rodzinnych. W przypadku stwierdzenia konfliktów lub innych kłopotów natury psychospołecznej osoby otrzymywały niezbędne wsparcie i pomoc w zaplanowaniu i wdrożeniu konstruktywnych zmian w życie. Takie indywidualne podejście spotkało się z pozytywnym oddźwiękiem ze strony uczestników.

- Fundacja „Dzieci Niczyje” prowadzi Centrum Pomocy Dzieciom "Mazowiecka", której zadaniem jest stosowanie i upowszechnianie nowatorskich w Polsce metod postępowania w przypadkach przestępstw wobec dzieci. Centrum wypełnia lukę w systemie instytucji wymiaru sprawiedliwości oferując przyjazne dziecku miejsce, gdzie odbywają się przesłuchania prokuratorskie i policyjne oraz rozprawy sądowe. Ponadto w Centrum podejmowane są interwencje kryzysowe w przypadkach przestępstw wobec dzieci, w szczególności wykorzystywania seksualnego i przemocy, dzieciom i członkom ich rodzin oferowana jest pomoc psychologiczna i prawna (konsultacje, terapia, grupy wsparcia).

Cele programu realizowane są przede wszystkim w formie poradnictwa prawno-psychologicznego, poprzez udzielanie informacji rodzicom i opiekunom dzieci-ofiar i świadków przestępstw. W CPD "Mazowiecka" został uruchomiony dyżur telefoniczny, podczas którego przeszkoleni wolontariusze udzielają informacji o prawach przysługujących ofierze, pomagają określić, jakiego rodzaju pomocy potrzebuje dziecko i rodzic oraz kwalifikują i zapisują na spotkania z opiekunem. Wolontariusze dyżurują pod numerem telefonu (22) 826 80 72 od poniedziałku do piątku w godz. 12:00-18:00. Zakwalifikowanie do programu zgłaszających się osób oznacza zaproszenie osoby, najczęściej opiekuna prawnego dziecka, na spotkanie z wolontariuszem, który od pierwszego spotkania będzie opiekunem współpracującym z tą rodziną.

W 2007r. w programie „Opiekun dziecka-ofiary przestępstwa” bierze udział 18 wolontariuszy. Są to studenci ostatnich lat prawa i psychologii. W części dotyczącej opiekuna dziecka ofiary przestępstwa wolontariusze odbyli ok. 100 rozmów, zakwalifikowano do programu 10 spraw. W części dotyczącej „Udział przedstawiciela społecznego i osoby towarzyszącej w procesie cywilnym i karnym” od czerwca 2005r. do grudnia 2007r. zakwalifikowano do programu 32 sprawy. Fundacja była przedstawicielem społecznym w 4 sprawach, dwie nadal trwają, piąta czeka na termin w sądzie. Wolontariusze wzięli udział w ponad 100 rozprawach sądowych i 150 spotkaniach z klientem i prawnikiem.

- Działające na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Kamionku Wielkim i Miejski Ośrodek Wychowawczy w Lidzbarku Warmińskim przystąpiły do modułu programu „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”, którego celem była modernizacja bazy placówek i zorganizowanie nowych grup wychowawczych. Kuratorium Oświaty pozytywnie zaopiniowało projekt powiatu ławskiego odnośnie powołania młodzieżowego ośrodka socjoterapii.
- Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w poradniach psychologiczno-pedagogicznych w 2007r. prowadzono psychologiczną terapię grupową dla dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi, terapię dla dzieci nadpobudliwych, terapię Metodą Dobrego Startu, terapię metodą „Terapia przez sztukę” dla dzieci i młodzieży agresywnej, terapię metodą ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne.
- Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonuje 109 świetlic środowiskowych i wiejskich, zorganizowanych przez samorządy gmin przy aktywnym współudziale ośrodków pomocy społecznej. Działały również świetlice przy parafiach, prowadzone przez Caritas Diecezji Kieleckiej. Specjalistycznych placówek wsparcia dziennego typu świetlice socjoterapeutyczne funkcjonowało 32, w tym 28 gminnych i 4 powiatowe. Zatrudnieni tam pedagodzy i psycholodzy realizowali profesjonalne programy profilaktyczne, które mają na celu rozwijanie zainteresowań uczestników, uczyć właściwych wzorów i norm etyczno-moralnych oraz umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych.
- W województwie lubelskim w roku 2007 odnotowano nieznaczny wzrost placówek opiekuńczo-wychowawczych, o 234 wzrosła liczba miejsc w placówkach, natomiast liczba osób w nich przebywających zmalała o 12.

R.VI.6 Strategie interwencyjne i resocjalizacyjne

Działania z tego zakresu zmierzają przede wszystkim do stworzenia organizacyjnych i kadrowych warunków resocjalizacji dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie w warunkach środowiska otwartego, a także zmniejszenia i zahamowania skutków niedostosowania dla samej jednostki i jej otoczenia.

Przykłady inicjatyw:

- Ochotnicze Hufce Pracy realizowały działania również w obszarze rynku pracy oraz w programach z udziałem funduszy unijnych włączając do nich jako beneficjentów także młodzież spoza OHP. Odzew z jakim spotykały się te działania wskazuje na potrzebę realizowania tego typu zadań wśród młodzieży. Dla przykładu, w ubiegłym roku do młodzieżowych biur pracy zgłosiło się ponad 140 tys. osób, do klubów pracy ponad 200 tys. Z usług MCIZ i MCK skorzystało ponad 240 tys. młodzieży. Dodatkowo - od ubiegłego roku, kiedy to OHP przejęły od urzędów pracy realizację umów bilateralnych o zatrudnieniu, legalną pracę za granicą za pośrednictwem OHP podjęło 3,5 tys. młodych ludzi. W OHP realizowane są działania ułatwiające młodzieży zdobycie wykształcenia i doświadczenia zawodowego. Rozwijano różne formy wsparcia związane ze zwiększeniem dostępności do usług pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, w szczególności na terenach wiejskich. OHP wdrażały wiele znaczących społecznie projektów przy wykorzystaniu własnej ciągle rozbudowywanej bazy logistycznej oraz potencjału organizacyjnego.
- Podległe Ministrowi Zdrowia Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii w roku 2007 finansowało łącznie 14 mieszkań readaptacyjnych i 21 hosteli na terenie całego kraju dla osób opuszczających placówki leczenia uzależnień od substancji psychoaktywnych. W wielu przypadkach była to młodzież pochodząca z rodzin dysfunkcyjnych. Prowadzone programy readaptacyjne miały na celu udzielenie pomocy ich beneficjentom w powrocie do społeczeństwa poprzez m.in. organizowanie kursów zawodowych, pomoc w znalezieniu pracy, uzupełnieniu wykształcenia czy też załatwianiu spraw mieszkaniowych.
- Minister Pracy i Polityki Społecznej w roku sprawozdawczym:
 - dofinansował 15 projektów w zakresie tworzenia mieszkań chronionych dla pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych. Dzięki tym środkom powstało 11 nowych mieszkań chronionych;
 - wśród działań na szczeblu powiatu, dofinansowanych przez MZ prowadzono m.in. zajęcia warsztatowe i treningi interpersonalne dla usamodzielniającej się młodzieży, specjalne programy socjoterapeutyczne kierowane do wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, tworzono hostele przy dziennych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, a także aktywizację społeczno-zawodową młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym.

- Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego podjęto działania rozpoznawcze i przeciwdziałające zdarzeniom samobójczym. Adresatami były szkoły i placówki, w których w 2007r. miało miejsce zdarzenie samobójcze, bądź którego uczniowie podjęli próby suicydalne. Kurator Oświaty w Olsztynie ustalił sposób powiadamiania o incydencie, za pośrednictwem strony internetowej upowszechniono podstawowe informacje o postępowaniu w tego typu sytuacjach.
- W województwie mazowieckim położono nacisk na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie się i integrację ze środowiskiem wychowanków rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, zakładów poprawczych, zakładów karnych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych:
 - 334 osobom udzielono pomocy pieniężnej na usamodzielnienie się;
 - 3064 osobom udzielono pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki;
 - 194 osobom udzielono pomocy w celu zapewnienia odpowiednich warunków mieszkaniowych;
 - 16 osobom udzielono pomocy w uzyskaniu zatrudnienia;
 - 374 osobom udzielono pomocy rzeczowej na zagospodarowanie się;
 - 76 osobom udzielono pomocy w formie mieszkań chronionych;
 - 76 osobom udzielono pomocy w zakresie pracy socjalnej.

ROZDZIAŁ VII.

REALIZACJA PROGRAMU MODUŁOWEGO

R.VII.1. Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytutką.

Jednym z najważniejszych elementów tego typu działań jest szerokie rozpowszechnianie procedur oraz tworzenie na ich podstawie procedur własnych, dostosowanych do okoliczności i potrzeb.

Przykłady działań:

➤ Działania Policji w tym obszarze polegały przede wszystkim na organizowaniu spotkań dyrektorów szkół, pedagogów szkolnych oraz nauczycieli z policjantami ds. nieletnich i patologii mających na celu przede wszystkim wypracowanie skutecznych form współpracy oraz procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych, udzielaniu pomocy szkole w rozwiązywaniu sytuacji trudnych, mogących mieć podłoże przestępcze, które zaistniały na terenie placówki oraz prowadzeniu szkoleń dla kadry pedagogicznej.

Należy podkreślić przede wszystkim następujące działania:

- w Wydziale Prewencji KWP w Białymstoku opracowano w formie plakatowej algorytmy postępowania nauczyciela w sytuacjach: „Narkotyk na terenie szkoły”; „Uczeń z narkotykiem na terenie szkoły” i „Uczeń pod wpływem alkoholu/narkotyku”. W/w algorytmy rozpowszechniono na terenie szkół całego woj. podlaskiego;
- z myślą o pedagogach szkolnych opracowano w Wydziale Prewencji KWP w Gorzowie Wlkp. ulotkę oraz plakat zawierający procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją. Zostaną one przekazane za pośrednictwem jednostek Policji do szkół województwa;
- KMP w Łodzi, wspólnie z KWP w Łodzi, Centrum Służby Rodzinie, Strażą Miejską, Kuratorami Sądów i przedstawicielami łódzkiej oświaty wypracowała

i wdrożyła tzw. „Wybrane procedury postępowania wobec niepełnoletnich uczniów w szkołach” w ramach „Szkolnej akademii innowacji i odpowiedzialności” – projekt współfinansowany przez Unię Europejską. Wydział Edukacji UM w Łodzi wydrukował plakat zawierający procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia i zadeklarował rozpowszechnienie plakatu w łódzkich szkołach;

- przykładem dobrej lokalnej współpracy jest inicjatywa policjantów z KPP w Prudniku wspólnie z przedstawicielami Opolskiego Kuratorium Oświaty dotycząca wdrażania w Gimnazjum Publicznym nr 1 w Prudniku im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego „Programu pilotażowego ograniczenia zagrożeń w szkołach i placówkach oświatowych na terenie województwa opolskiego”. W skład zespołu interdyscyplinarnego powołano przedstawicieli instytucji zajmujących się przedmiotową problematyką. Zespół spotyka się raz w miesiącu omawiając problemy występujące na terenie szkoły, zagrożenia oraz sposoby i możliwości ich rozwiązywania;
 - KWP Policji w Kielcach szkoliła inspektorów – specjalistów ds. nieletnich w zakresie realizacji szkolnego programu profilaktyki uzależnień, procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych. Wspólnie ze Stowarzyszeniem „Nadzieja Rodzinie” i Akademią Świętokrzyską szkolono nauczycieli, dyrektorów placówek oświatowych miasta Kielce i powiatu.
- W 2007r. Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej zorganizowało na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej:
- konferencję szkoleniową pn.: „Budowanie Systemu Reagowania w Środowisku Lokalnym w Sytuacjach Zagrożenia Niedostosowaniem i Wykluczeniem Społecznym Dzieci i Młodzieży” skierowaną do interdyscyplinarnych zespołów specjalistycznych. Celem konferencji było doskonalenie umiejętności budowania systemu reagowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa w szkole w oparciu o zasoby personalne i socjalne placówki, rodziców oraz instytucje pomocowe i służby mundurowe;
 - szkolenie pn.: „Zwiększenie odpowiedzialności dyrektorów szkół, nauczycieli i pracowników za zapewnienie bezpieczeństwa uczniów”, którego celem było poszerzenie i usystematyzowanie wiedzy prawnej i etycznej za zapewnienie bezpieczeństwa uczniów, upowszechnienie ciekawych rozwiązań organizacyjnych służących poprawie bezpieczeństwa w szkołach,

wypracowanie przykładowych scenariuszy spotkań z radą pedagogiczną na temat tworzenia bezpiecznej szkoły.

➤ Kuratorium Oświaty w Krakowie w 2007r.:

- ponownie rozprowadziło na terenie podległych szkół i placówek oświatowych broszury dot. procedur postępowania nauczycieli i metod współpracy szkoły z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży;
- realizowało we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego i Policją w ramach Zintegrowanej Polityki Bezpieczeństwa – program „Bezpieczne Gimnazjum”, natomiast we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego realizowało program „Bezpieczny powiat, którego celem jest poprawa stanu bezpieczeństwa m.in. poprzez: ograniczenie przestępczości i towarzyszące jej zmniejszenie liczby zagrożeń zapobieganie patologiom społecznym jako zjawiskom kryminogennym.

➤ W Łodzi:

- przeprowadzono warsztaty pedagogiczne dla dyrektorów i pedagogów szkolnych z zakresu „Pomoc uczniom oraz kompleksowe wsparcie młodzieży z zaburzeniami nastroju, zagrożonej depresją oraz określającej wprost chęć popełnienia samobójstwa”. W tym zakresie wypracowano projekt procedury „Postępowanie z uczniem zagrożonym depresją lub grożącym samobójstwem”, a także wypracowano i przekazano dyrektorom szkół projekt procedury „Podejmowanie interwencji w sytuacjach szczególnych zagrożeń”, określającej system działań podejmowanych przez szkołę w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa i zapobiegania zachowaniom problemowym w szkole;
- na terenie województwa łódzkiego przeprowadzono badania w zakresie procedur postępowania nauczycieli i metod współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży narkomanią i alkoholizmem, które wykazało, iż co do zasady znane są w szkołach procedury postępowania, a szkoły w sytuacjach zagrożeń oraz przy realizacji działań wychowawczo-profilaktycznych współpracują z Policją.

➤ Na obszarze województwa wielkopolskiego w ramach budowania skutecznych i podlegających ocenie mechanizmów współpracy nauczyciele-rodzice-uczniowie Policja w zakresie bezpieczeństwa w szkołach realizowano m.in. programy „Autochodzik”, „Moje dziecko idzie do szkoły”, „Z Pyrkiem bezpieczniej”,

„Odblask”, „Dziecko w sieci”, zapoznawano rodziców oraz uczniów z zagrożeniami wynikającymi z zamieszczania na stronach internetowych danych osobowych i zdjęć oraz organizowano akcje przeciwdziałające agresji, happeningi nt. uzależnień, debaty nt. wagarów i praw ucznia.

- Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego systematycznie współpracowano z Wojewódzką i Miejską Komendą Policji oraz Strażą Miejską w celu tworzenia bezpiecznych warunków edukacji szkolnej, przeciwdziałania niedostosowaniu społecznemu i rozwiązywania bieżących problemów związanych z naruszeniem bezpieczeństwa i dyscypliny uczniów.
- Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wielkopolskim wspólnie z Komendą Wojewódzką Policji w Gorzowie Wielkopolskim zorganizowało FORUM na rzecz przeciwdziałania narkomanii w województwie lubuskim „Razem przeciwko uzależnieniom”. Uczestnikami spotkania byli dyrektorzy szkół i pedagodzy szkolni lubuskich gimnazjów, komendanci powiatowi/miejscy Policji województwa lubuskiego, przedstawiciele ośrodków terapeutycznych, Uniwersytetu Zielonogórskiego i organizacji młodzieżowych (w sumie ponad 200 osób).
- Na terenie województwa podkarpackiego w związku z zaleceniem podkarpackiego kuratora oświaty szkoły realizowały szkolenia rad pedagogicznych oraz pracowników niepedagogicznych szkół i placówek dotyczące zapewnienia uczniom prawidłowej opieki i bezpieczeństwa, w tym: podstawowych zasad postępowania w sytuacjach zagrożeń, współpracy z Policją i Prokuraturą w celu przeciwdziałania przejawom patologii w środowisku nauczania i wychowania, zasad i zakresu odpowiedzialności karnej za niedopełnienie obowiązku prawidłowej opieki nad uczniami.
- Pomorskie Kuratorium Oświaty wypracowało skuteczniejsze metody współpracy ze szkołami i placówkami oraz właściwymi organami w celu eliminowania aktów przemocy i podniesienia poziomu bezpieczeństwa uczniów:
 - opracowano procedurę przekazywania do Kuratorium Oświaty informacji o wydarzeniach nagłych i patologicznych w szkołach i placówkach oraz zobligowano wizytatorów i dyrektorów do ścisłego jej przestrzegania;
 - prowadzono systematyczną analizę danych dot. w/w zagadnienia, a wyniki przekazywano do MEN;
 - ustalono formy współpracy Kuratorium Oświaty z Prokuraturą Okręgową

w Gdańsku w zakresie przepływu informacji o zjawiskach zagrożenia związanego ze stanem bezpieczeństwa uczniów;

- udzielono szkołom pomocy w zakresie przygotowania wewnętrznych procedur postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa uczniów;
- powołano w szkołach i placówkach Szkolne Zespoły Kryzysowe, które opracowały i upowszechniły na terenie szkoły procedury postępowania w sytuacjach trudnych i kryzysowych, utworzyły bazy danych o instytucjach wspierających szkołę w sytuacji kryzysowej, podejmowały w razie potrzeby interwencje, opracowywały plany naprawcze.

➤ W województwie warmińsko-mazurskim:

- zostały opracowane procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytutką;
- dokonano prezentacji procedur i prawno-karnych aspektów związanych z nadużywaniem alkoholu i narkotyków przez młodzież w trakcie konferencji wojewódzkich oraz szkolenia dla koordynatorów ds. bezpieczeństwa.

R.VII.2. Projekt systemu pomocy metodycznej dla osób pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym, demoralizacją i przestępczością z uwzględnieniem interwencji kryzysowej w rodzinie.

W związku z realizacją tego modułu Kuratoria Oświaty organizowały specjalistyczne szkolenia dla nauczycieli prowadzone przez Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli, a także dostarczano szkołom i placówkom materiały metodyczne oraz opiniowano i recenzowano materiały związane z działalnością profilaktyczną.

Przykłady działań:

- Policja w każdym przypadku służyła szkołom pomocą w zakresie przeprowadzania szkoleń dla kadry pedagogicznej, na bieżąco przeprowadzała także analizy związane z zaistniałymi na terenie placówek oświatowych czynami karalnymi.

- Policja lubuska w ramach działań profilaktycznych pn. „Bezpieczna Młodość” zaplanowała warsztaty dla nauczycieli i pedagogów szkolnych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom;
 - na terenie Rzeszowa podjęto działania skierowane do szkolnych rad pedagogicznych mające na celu zwiększenie świadomości prawnej i wiktymologicznej nauczycieli oraz organizowanie szkoleń dla nauczycieli dotyczących postępowania z młodzieżą niedostosowaną społecznie, przeciwdziałania narkomanii oraz znajomości przepisów w sprawie odpowiedzialności karnej nieletnich;
 - Komenda Stołeczna Policji realizowała program pn. „Edukacja prawna w szkołach z udziałem warszawskiej Policji”, który ma przede wszystkim służyć utrzymaniu bezpieczeństwa w środowisku szkolnym. Zgodnie z założeniami przedmiotowego programu oraz dzięki dobrej współpracy z Biurem Edukacji m. st. Warszawy (oraz dzielnicowymi wydziałami oświaty), specjaliści ds. nieletnich z Komend Rejonowych i Powiatowych Policji organizowali szkolenia dla kadry pedagogicznej oraz kadry administracyjnej placówek oświatowo-wychowawczych zajmujących się problematyką oświatową. Szkolenia te dotyczyły edukacji prawnej, procedur postępowania z nieletnimi oraz zapoznania z treściami *Programu*. W 2007 roku na terenie garnizonu warszawskiego specjaliści ds. nieletnich i patologii przeprowadzili 5493 spotkań w szkołach, w tym: z rodzicami – 418, z nauczycielami i pedagogami – 2373 oraz z młodzieżą – 2702.
- PARPA w celu zwiększania kompetencji profesjonalistów pracujących z młodzieżą, upowszechnianiu wiedzy w środowisku nauczycieli, wychowawców, pedagogów i psychologów na temat nowoczesnych strategii działań wychowawczych i profilaktycznych podejmowanych w pracy z dziećmi podejmowała m.in. następujące działania:
- przeprowadziła szereg szkoleń w tym m.in.:
 - dla grupy 44 kuratorów sądowych nt. technik pracy z młodzieżą z zaburzeniami zachowania, technik służących eliminowaniu negatywnych zachowań, budowaniu więzi i poczucia bezpieczeństwa;
 - dla grupy 28 sędziów z 21 sądów rejonowych nt. przemocy w rodzinie, rodzin z problemem alkoholowym;

- dla grupy 235 osób, w tym pielęgniarek, lekarzy, studentów medycyny nt. diagnostyki dziecka krzywdzonego i podejmowania interwencji w przypadkach podejrzenia przemocy wobec dzieci;
 - dla grupy 87 osób, przedstawicieli służb i organizacji świadczących pomoc i podejmujących interwencje w przypadku przemocy w rodzinie, Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” na zlecenie PARPA zrealizowało szkolenie nt. diagnozy zjawiska przemocy i udzielania pomocy osobom jej potrzebującym,
 - dla wychowawców świetlic socjoterapeutycznych i innych placówek wsparcia dziennego zrealizowano 120 godz. szkolenie podnoszące kompetencje w zakresie pracy z dziećmi;
 - przygotowała i wysłała pakiety edukacyjne do ponad 100 świetlic z terenu całego kraju uczestniczących w programie „Razem Raźniej”. Przesyłki zawierały m.in.: publikacje promujące nowe metody w zakresie pracy z dziećmi w świetlicach w tym z dziećmi z rodzin z problemem alkoholowym, egzemplarze miesięcznika „Remedium”.
- Minister Edukacji Narodowej:
- Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej na zlecenie MEN realizowało szkolenia przygotowujące kadrę trenerów do realizacji zajęć z młodzieżą - Trening zastępowania agresji TZA/ART., trening umiejętności zachowań związanych z alkoholem i narkotykami oraz szkolenia dla interdyscyplinarnych grup pracujących z młodzieżą zagrożoną, demoralizacją i przestępczością oraz niedostosowaniem społecznym z uwzględnieniem interwencji kryzysowej w rodzinie, a także szkolenia dla nauczycieli szkół różnych typów poświęcone umiejętności stosowania procedur postępowania w sytuacjach wymagających interwencji Policji;
 - Centrum realizowało także szkolenie pn. „Rozwiązywanie konfliktów metodą mediacji”, którego celem było upowszechnienie i doskonalenie umiejętności stosowania metody mediacji przez osoby realizujące zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Mediatorzy współpracowali ze szkolnymi koordynatorami ds. bezpieczeństwa m.in. w zakresie rozwiązywania konfliktów w rodzinie;
 - w okresie sprawozdawczym dokonano kontroli w ponad 94% szkołach

i placówkach. W wyniku przeglądu wydano dyrektorom szkół polecenie opracowania programu poprawy efektywności wychowania. Ponadto objęto je szczególnym nadzorem pedagogicznym kuratora oświaty i zacieśniono współpracę z lokalnymi służbami prewencji i pomocy społecznej.

- Centrum Pomocy Dzieciom „Mazowiecka” Fundacji „Dzieci Niczyje” prowadzi szkolenia dla prokuratorów, sędziów, policjantów, biegłych sądowych-psychologów w zakresie problematyki dziecka – świadka interwencji prawnej. Celem szkolenia było pokazanie specyfiki dziecka jako świadka oraz upowszechnienie metod diagnostycznych stosowanych w trakcie przesłuchania i diagnozy dzieci – ofiar przestępstw. Celem szkoleń było także zainicjowanie powstawania przyjaznych dziecku pokoi przesłuchań w rejonie każdego sądu i prokuratury rejonowej oraz wyszkolenie sieci współpracowników Centrum „Mazowiecka”.
- Na obszarze województwa pomorskiego w okresie objętym sprawozdaniem:
 - powołany został Zespół Kryzysowy ds. Rozwiązywania Sytuacji Problemowych, w którego skład weszli przedstawiciele: Kuratorium Oświaty w Gdańsku, poradni psychologiczno-pedagogicznych, służby zdrowia, Centrum Interwencji Kryzysowej, Policji. Zadaniem Zespołu było przygotowanie szkoleń dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, dyrektorów Wydziałów i Delegatur oraz wizytatorów Kuratorium Oświaty w Gdańsku nt. „Jak rozpoznać uczniów w złym stanie emocjonalnym”;
 - z inicjatywy Pomorskiego Kuratora Oświaty pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych przeprowadzili szkolenia szkolnych zespołów kryzysowych, rad pedagogicznych w szkołach i placówkach, dyrektorów szkół i placówek. Odbyło się 188 szkoleń – warsztatów, prowadzonych przez wizytatorów i psychologów w zakresie problematyki i przeciwdziałania zjawiskom patologicznym w szkołach i placówkach. Łącznie oddziaływaniem szkoleniowym w tym zakresie objęto 1283 szkoły i około 5 tys. nauczycieli – członków zespołów kryzysowych;
 - Pomorski Kurator Oświaty zlecił placówkom doskonalenia nauczycieli przeszkolenie nauczycieli w zakresie bezpieczeństwa uczniów. Łącznie przeszkolono około 1200 nauczycieli, a szeroka tematyka szkoleń obejmowała m.in. innowacje i eksperymenty pedagogiczne, konstruowanie programów

terapeutycznych, doskonalenie umiejętności pełnienia roli wychowawcy, wspieranie indywidualnego rozwoju ucznia, praca z dzieckiem z ADHD, komunikacja społeczna, podejmowanie działań w sytuacjach kryzysowych i wiele innych.

➤ Na terenie województwa podkarpackiego:

- zorganizowano 2-dniowe szkolenie dla szkolnych koordynatorów ds. bezpieczeństwa. Szkolenie przeprowadzono także dla dyrektorów poradni psychologiczno – pedagogicznych z zakresu podejmowania interwencji w sytuacji kryzysowej, w tym metodę Szkolna interwencja profilaktyczna, która pozwala na profesjonalne podejmowanie interwencji w sytuacji zachowań problemowych dzieci i młodzieży;
- Kuratorium Oświaty w Rzeszowie zamieściło na swojej stronie internetowej poradnik metodyczny dla nauczycieli pn. „Agresja i przemoc w szkolnych działaniach profilaktycznych”. Upowszechnienie przedmiotowego poradnika przyczyniło się do podniesienia jakości i efektywności realizowanych przez szkoły działań wychowawczych i zapobiegawczych.

➤ Na terenie województwa kujawsko – pomorskiego;

- przeprowadzono narady szkoleniowe dla dyrektorów szkół i placówek np.: „Wdrażanie procedur postępowania szkół w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją”,
- wizytatorzy Kuratorium Oświaty, doradcy metodyczni i konsultanci zakładów doskonalenia nauczycieli uczestniczyli w szkoleniach organizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Kuratora Oświaty, CMPP-P, CODN, Fundację ETOH w zakresie m.in.: przyczyn i sposobów zapobiegania agresji wśród dzieci i młodzieży, lokalnego systemu profilaktyki dzieci i młodzieży, sposobów zapobiegania zjawiskom patologicznym, budowania systemu reagowania w sytuacjach zagrożenia młodzieży niedostosowaniem i wykluczeniem społecznym;
- ponadto poradnie psychologiczno-pedagogiczne z terenu województwa kujawsko-pomorskiego zorganizowały warsztaty dla pedagogów szkolnych dotyczące problematyki uzależnień – superwizje oraz zajęcia dla nauczycieli w ramach profilaktyki uzależnień „Jak rozmawiać o narkotykach?”.

- Centrum Edukacji Nauczycieli oraz Toruński Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli przeprowadził szkolenia nauczycieli w zakresie następującej tematyki: współpraca z rodzicami ucznia, warsztat pracy nauczyciela-wychowawcy, aktywna praca z uczniem, różne sposoby rozwiązywania konfliktów, wychowanie w duchu wartości a prawa dziecka, skuteczny nauczyciel wychowawca, jak tworzyć warunki dobrej współpracy z rodzicami, pokonaj stres, trudny uczeń w zespole klasowym.
- W województwie lubuskim:
 - Lubuski Kurator Oświaty zorganizował naradę szkoleniową „Interwencja szkoły w przypadku kryzysu egzystencjalnego ucznia”. W naradzie oprócz pracowników szkół wzięli udział burmistrzowie i przedstawiciele władz samorządowych i Policji. W sumie zorganizowano 7 takich narad;
 - Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Gorzowie Wielkopolskim oraz Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze zrealizowały bezpłatne kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie m.in. budowania skutecznych programów zapewnienia bezpieczeństwa w szkole, strategii i metod przeciwdziałania przemocy w środowisku szkolnym i pozaszkolnym, radzenia sobie ze stresem nauczycieli w szkole, rozwijania praktycznych umiejętności nauczycieli różnych zajęć edukacyjnych w zakresie wspierania rodziców w działaniach wychowawczych, rozwiązywania problemów międzyludzkich w szkole lub placówce poprzez mediacje i negocjacje;
 - Lubuski Kurator Oświaty zorganizował także konferencję szkoleniową dla dyrektorów i nauczycieli lubuskich szkół pt.: „Organizacja czasu wolnego formą wspierania rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów”. W trakcie konferencji zajmowano się problematyką organizacji czasu wolnego, kół przedmiotowych, konkursów i olimpiad przedmiotowych.
- Na terenie województwa małopolskiego przy współudziale Małopolskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Nowym Sączu przeprowadzono szkolenia dla pracowników kilku ośrodków pomocy społecznej nt.: „Problemy przemocy w rodzinie i jej powstrzymanie”. Celem szkoleń było dostarczenie wiedzy na temat zjawiska przemocy, jego rozmiarów w środowisku, form przeciwdziałania oraz ukazanie możliwości interwencji i pracy z ofiarami i sprawcami przemocy domowej.

- W województwie podlaskim odbywały się szkolenia dla rad pedagogicznych m.in. w zakresie: pracy z dzieckiem agresywnym i nadpobudliwym, jak budować autorytet i wzmacniać rolę wychowawcy, rozpoznawanie i przeciwdziałanie przemocy stosowanej wobec dzieci, przemocy oraz komunikacji interpersonalnej i rozwiązywania konfliktów oraz dla kuratorskiej kadry zawodowej i społecznej z Białegostoku.
- Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty przeprowadziło narady szkoleniowe z dyrektorami szkół i nauczycielami na temat „Szkolnego programu profilaktyki w zreformowanej szkole”. Ponadto Kuratorium Oświaty przy współudziale Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej zorganizowało: seminarium dla pedagogów i psychologów szkolnych na temat aktualnych problemów wychowawczo-profilaktycznych. Celem seminarium było poszerzenie wiedzy uczestników na temat zdrowia psychicznego uczniów, podstawowych kroków interwencyjnych, wykazania roli i znaczenia ciągłego doskonalenia współpracy szkoły z rodzicami w zakresie wspierania jej działań profilaktycznych. W seminarium wzięło udział ponad 200 pedagogów i psychologów. Zainicjowano działalność zespołów samokształceniowych dla dyrektorów szkół specjalnych. Tematem wiodącym tych spotkań było zagadnienie przyczyn agresji wśród młodzieży oraz podejmowane działania profilaktyczne.
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie zlecił organizację i prowadzenie szkoleń służących profesjonalnemu przygotowaniu różnych grup zawodowych w zakresie znajomości problemów uzależnień i realizacji programów profilaktycznych, a także organizowanie konferencji szkoleniowych.
- Na terenie województwa wielkopolskiego, w Centrum Integracji w Rokosowie odbyło się szkolenie specjalistów prewencji kryminalnej i nieletnich w zakresie współpracy Policji oraz podmiotów pozapolicyjnych podejmujących działania na rzecz przeciwdziałania patologiom, które występują wśród dzieci i młodzieży. W szkoleniu tym wzięło udział 40 specjalistów policyjnych z terenu województwa wielkopolskiego.

R.VII.3. Probacja alternatywna dla pobytu młodzieży w placówkach resocjalizacyjnych i zakładach poprawczych

Probacja jako instytucja jest środkiem alternatywnym wobec nieletnich stosowanym w zamian za środek poprawczy lub jako forma procesu resocjalizacji polegająca na skracaniu pobytu nieletniego w zakładzie poprawczym na rzecz readaptacji społecznej w środowisku otwartym.

W ramach *Programu* działania w obszarze powyższego programu modułowego realizuje Minister Sprawiedliwości.

Celem programu jest wypracowanie środowiskowego systemu resocjalizacji nieletnich w warunkach wsparcia i otwartej placówki nieizolacyjnej, ograniczenie dopływu nieletnich do placówek, usprawnienie realizacji orzeczeń sądowych, zmniejszenie ekonomicznych i społecznych kosztów resocjalizacji, poprawa efektywności oddziaływań, prawidłowa resocjalizacja nieletnich w zakładach poprawczych, przygotowanie systemowych rozwiązań stwarzających możliwości zastępowania umieszczenia nieletnich w zakładach poprawczych lub po pobycie w nich poprzez umieszczenie w hotelach, Ochotniczych Hufcach Pracy, ośrodkach kuratorskich, placówkach profilaktyczno – resocjalizacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych mogących zapewnić nieletniemu dalszą diagnozę psychologiczną, pedagogiczną i społeczną oraz organizację i kontynuację procesu resocjalizacji.

Jednym z podstawowych narzędzi realizacji probacji alternatywnej dla pobytu młodzieży w placówkach resocjalizacyjnych i zakładach poprawczych są hostele organizowane i prowadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Niezależnie od powyższego w ramach nadzoru MS nad działalnością administracyjną sądów oraz nad zakładami poprawczymi propagowano szersze korzystanie z istniejących w systemie prawnych instrumentów w postaci umieszczenia nieletniego na czas określony poza zakładem bądź warunkowego zwolnienia z zakładu. Zwracano przy tym uwagę na potrzebę właściwego monitorowania zachowania nieletniego po opuszczeniu zakładu. Działania te podejmowane są także za pośrednictwem okręgowych zespołów nadzoru pedagogicznego.

Staraniem resortu sprawiedliwości w 2007r. zagwarantowane zostały znaczące środki finansowe pochodzące z funduszy strukturalnych UE przeznaczone na realizowanie w latach 2008-2013 Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki”, w tym

na projektu wspierające integrację zawodową i społeczną osób opuszczających zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich.

W ramach tego Programu zgłoszono 5 projektów dot. ogólnopolskich programów integracji i aktywizacji zawodowej skierowanych m.in. do osób przebywających w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, w tym do kadry kluczowej zakładów dla nieletnich.

Są to następujące projekty:

- 1) „Kształcenie zawodowe nieletnich przebywających w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich”. W ramach projektu zaplanowano przede wszystkim intensyfikację działań związanych z organizacją przygotowania zawodowego i kursów dla nieletnich poprzez modernizację warsztatów szkoleniowych oraz zapewnienie szerokiej i zróżnicowanej oferty kursów (wniosek o dotację w wysokości 31.700.000 zł.);
- 2) „Podnoszenie kwalifikacji zawodowych kluczowych pracowników pedagogicznych i niepedagogicznych zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich”. W ramach projektu zaplanowano organizowanie specjalistycznych kursów i szkoleń podejmowanie przez pracowników studiów uzupełniających lub podyplomowych oraz udział w konferencjach i sympozjach (wniosek o dotację w wysokości 16.000.000 zł.);
- 3) „Przygotowanie osób przebywających w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich do kontaktów z instytucjami rynku pracy i pomocy społecznej”. W ramach tego projektu zaplanowano organizowanie spotkań nieletnich z przedstawicielami rynku pracy i pomocy społecznej oraz organizowanie szkoleń (wniosek o dotację w wysokości 750.000 zł.);
- 4) „Rozwój kompetencji społecznych osób przygotowujących się do opuszczenia zakładów poprawczych”. W ramach projektu zaplanowano utworzenie i utrzymanie 13 hosteli dla nieletnich opuszczających zakłady poprawcze. Każda placówka ma być przeznaczona dla około 20 osób, a zatrudnione tam mają być 4 osoby (wniosek o dotację w wysokości 28.100.000 zł.);
- 5) „Ogólnopolska konferencja przedstawicieli zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, instytucji rynku pracy, pomocy i integracji społecznej oraz partnerów społeczno-gospodarczych, poświęcona tematyce przygotowania osób przebywających w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich do integracji społecznej i zawodowej”. Projekt ma na celu zwiększenie

świadomości potrzeb i problemów tej grupy nieletnich oraz wymianę informacji pomiędzy uczestnikami konferencji oraz nawiązanie ścisłej współpracy (wniosek o dotację w wysokości 150.000 zł.).

Minister Sprawiedliwości zwrócił także uwagę na zadania realizowane przez kuratorskie służby podległe sądom rodzinnym, które sprawują nadzór nad realizacją obowiązku szkolnego przez dzieci i ich rodziny. Kuratorzy rodzinni w ośrodkach kuratorskich przekazują informacje o profilaktycznych funkcjach wymiaru sprawiedliwości dzieciom i młodzieży. Ministerstwo Sprawiedliwości sprawując nadzór administracyjny i organizacyjny nad kuratorską służbą sądową, koordynuje te czynności.

Resort sprawiedliwości podejmuje działania zmierzające do zatrudnienia odpowiedniej liczby kuratorów sądowych, rozwoju sieci ośrodków kuratorskich, wykorzystania możliwości łączonych form resocjalizacji, a także rozwój środowiskowych ognisk wychowawczych o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, ośrodków mediacji i interwencji kryzysowej.

Wspieranie rozwoju środowiskowych ognisk wychowawczych o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym i ośrodków mediacji i interwencji kryzysowej polega na tworzeniu i opiniowaniu aktów prawnych umożliwiających rozwój tych form wsparcia środowiskowego, a także na kierowaniu informacji do sędziów i kuratorów o możliwości korzystania z tych form wsparcia środowiskowego.

Minister Sprawiedliwości przekazał także informację o powołaniu w Ministerstwie Sprawiedliwości zespołu, którego celem jest opracowanie zupełnie nowej regulacji w zakresie prawa nieletnich. W założeniu nowa ustawa winna odpowiadać współczesnym potrzebom i zagrożeniom, a jednocześnie umożliwiać sądom i organom ścigania stosowanie skutecznych i różnorodnych środków oddziaływania. Przygotowanie gotowego projektu zaplanowano na rok 2008.

W 2007r. utworzono z inicjatywy Ministra Sprawiedliwości Międzyresortowy Zespół do Spraw Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych. W skład zespołu wchodzi sekretarz stanu w MS oraz podsekretarze stanu w MSWiA, MEN, MZ i MPiPS. Zespół dokonywał przeglądu obowiązujących aktów prawnych, których stosownie nastęrcza trudności. Zamiarem Zespołu było zaproponowanie stosownych zmian legislacyjnych do połowy 2008r.

Należy przytoczyć także przykłady działań w województwach.

- Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego:
 - wspierano jednostki samorządu terytorialnego w procesie przekształceń ośrodków szkolno-wychowawczych w młodzieżowe ośrodki wychowawcze oraz w tworzeniu nowych placówek;
 - w młodzieżowym ośrodku wychowawczym we Włocławku wdrażano programy kompetencji społecznej, stosowano treningi umiejętności społecznych oraz programy działań alternatywnych;
 - zapoznawano dyrektorów szkół i placówek oraz pedagogów ze zmianami w prawie oświatowym, w szczególności w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, postępowania w sprawach nieletnich;
 - szkolono nauczycieli w zakresie socjoterapii, psychoprofilaktyki oraz pedagogiki resocjalizacyjnej.
- w województwie dolnośląskim *Programem* objęto placówki przeznaczone dla młodzieży z zaburzonym zachowaniem i zagrożonej niedostosowaniem społecznym, tj. młodzieżowe ośrodki socjoterapii (18 placówek) i młodzieżowe ośrodki wychowawcze (7 placówek). W placówkach tych, oprócz obowiązujących zajęć z socjoterapii, wprowadzono do programów wychowawczych profilaktykę kreatywną obejmującą wspomaganie ucznia w radzeniu sobie z trudnościami edukacyjnymi zagrażającymi karierze szkolnej, ograniczano lub likwidowano czynniki ryzyka zaburzające prawidłowy rozwój wychowanka, inicjowano i wzmacniano czynniki sprzyjające prowadzeniu zdrowego stylu życia.

ROZDZIAŁ VIII.

REKOMENDACJE

Jednym z elementów *Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży* jest **Lista Rekomendowanych Programów Profilaktycznych.**

Lista ta stanowi wskazówkę dla innych podmiotów jakie działania mogą podjąć mając na uwadze zapobieganie niepożądanym zjawiskom wśród dzieci i młodzieży, a także jak kształtować ich umiejętności i prawidłowe zachowania.

W 2007 roku wdrażano wiele ciekawych inicjatyw i programów profilaktycznych. Poniżej zamieszczone zostały wybrane propozycje działań, o które zostanie wzbogacona Lista Rekomendowanych Programów i Działań Profilaktycznych.

Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wielkopolskim

„BEZPIECZNE GIMNAZJUM”

Program prewencyjny „*Bezpieczne Gimnazjum*” realizowany jest w 77 gimnazjach i obejmuje ponad 13.000 uczniów klas gimnazjalnych woj. lubuskiego. Główne cele programu to:

- wzrost świadomości prawnej nieletnich,
- kształtowanie pozytywnych wzorców zachowań młodzieży,
- budowa autorytetu osób i instytucji kreujących politykę bezpieczeństwa woj. lubuskiego,
- ograniczanie zjawisk patologicznych z udziałem nieletnich, w tym w szczególności związanych z uzależnieniami,
- wyzwalanie inicjatywy młodego pokolenia w zakresie podejmowania działań na rzecz bezpieczeństwa,
- kształtowanie w świadomości młodzieży zdrowego i bezpiecznego stylu życia.

Przygotowując się do realizacji programu „Bezpieczne Gimnazjum” w roku szkolnym 2007/08 opracowano i przekazano jednostkom terenowym Policji harmonogram działań, a także opracowano scenariusze zajęć. Stworzono również scenariusze spotkań z rodzicami i nauczycielami związane z odpowiedzialnością prawną opiekunów, nieletnich, szkodliwością uzależnień oraz przeciwdziałaniem przemocy i agresji w szkołach.

Z myślą o pedagogach szkolnych opracowano w Wydziale Prewencji KWP w Gorzowie Wlkp. ulotkę oraz plakat zawierający procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją. Zostaną one przekazane za pośrednictwem jednostek Policji do szkół województwa lubuskiego podczas szkoleniowych rad pedagogicznych.

Ponadto przygotowano założenia i regulaminy trzech konkursów skierowanych do uczniów klas gimnazjalnych:

1. Konkurs fotograficzny „Bezpieczeństwo w obiektywie”,
2. Konkurs literacki „Pomagam sobie, pomagam innym”,
3. Konkurs plastyczny „NIE agresji w szkole”.

W ramach realizacji programu „Bezpieczne Gimnazjum” Komenda Powiatowa Policji w Żarach wspólnie z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Ośrodkiem Terapii Uzależnień „PROFIL” zorganizowała warsztaty dla uczniów szkół gimnazjalnych z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii. Kontynuacją tych przedsięwzięć były działania „Trzeźwy nastolatek” skupiające się na kontroli okolic szkół i miejsc rozrywki dla młodzieży.

Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wielkopolskim
ul. Kwiatowa 10
66-400 Gorzów Wielkopolski
tel. (095) 7211201, 7211111

Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu

„Z PYRKIEM BEZPIECZNIEJ”

W ramach działań w zakresie zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród dzieci i młodzieży Wydział Prewencji KWP w Poznaniu opracował i zaoferował szkołom m.in. program profilaktyczno – prewencyjny: „Z Pyrkiem bezpieczniej”.

Program skierowany do dzieci w wieku 6-10 lat. Jego podstawowym celem jest edukacja dzieci w zakresie bezpiecznego postępowania w domu, jak i poza nim. Program ma charakter długofalowy. Jego założeniem jest wieloletnia i ciągła praca z dziećmi odbywającymi naukę szkolną, mająca na celu uzyskanie wymiernych efektów w zakresie ograniczania zjawisk społecznie szkodliwych takich jak: przestępczość, demoralizacja, narkomania, alkoholizm i inne przejawy patologii społecznych. Uczestnicy programu zdobywają umiejętności oraz nawyki

rozpoznawania i przewidywania zagrożeń, uczą się sposobów ich unikania oraz zapobiega. Instytucjami wspierającymi program są Kuratorium Oświaty i Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.

Narzędziami do realizacji programu, które angażują każdą ze sfer aktywności najmłodszych jest elementarz „Z Pyrkiem bezpieczniej” dla dzieci w wieku sześciu i siedmiu lat oraz dla dzieci w wieku ośmiu i dziewięciu lat. Podręczniki te opracowano przy współudziale Kuratorium Oświaty i Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu. Treści zawarte w „Elementarzu” wykorzystywane są w procesie nauczania przez nauczycieli.

Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu

Wydział Prewencji

ul. Kochanowskiego 2A

66-844 Poznań

tel. (061) 8412050

Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu

„PRZYJACIELE GRYFUSIA”

Wojewódzki Program Edukacyjny pn. „Przyjaciele Gryfusia” jest autorskim programem Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie, którego głównym celem jest ograniczenie przestępczości, w tym przestępczości wśród nieletnich oraz promocja pozytywnych zachowań wśród najmłodszych. Ma on charakter długofalowy. Jest to przedsięwzięcie skierowane do wszystkich dzieci szkół podstawowych województwa zachodniopomorskiego. W pierwszym roku tj. od września 2006, realizacją programu zostało objętych 16500 dzieci klas pierwszych szkół podstawowych, w 2007 roku 17 200 uczniów. Z każdym rokiem program jest rozszerzany o kolejne klasy, tak aby zachować kontynuację przedsięwzięcia z tymi samymi dziećmi jak i nowoobjętymi programem. Przewodnikiem programu jest maskotka o imieniu „Gryfuś”, który ostrzega przed zagrożeniami w „Elementarzu Zasad Bezpieczeństwa”. Książeczkę co roku otrzymują uczniowie pierwszych klas szkół podstawowych, by w ten sposób pamiętać o radach i przestrożach, przekazywanych podczas spotkań z policjantem.

Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu

Wydział Prewencji

ul. Kochanowskiego 2A

60-844 Poznań

tel. (061) 8412050